

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH  
FILOZOFICKÁ FAKULTA  
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LITERÁRNÍ TURISMUS V OBLASTI VENETA

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

Autor práce: Alena Beníšková  
Studijní obor: Italský jazyk  
Ročník: 4.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 6. 12. 2013.

.....

## **Poděkování**

Touto cestou bych ráda bych poděkovala všem, kteří mi během psaní této práce poskytli podnětné připomínky a podporu. Především děkuji vedoucímu mé bakalářské práce, panu Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D., za veškerou jeho pomoc, vstřícný přístup, cenné rady a za čas, který mi věnoval při konzultacích.

## **ANOTACE**

Předmětem bakalářské práce je literární cestovní ruch v oblasti Veneta. První kapitola se zabývá cestovním ruchem obecně a kulturním cestovním ruchem. Zásadní částí práce jsou kapitoly zaměřené na literární turismus. Druhá kapitola je věnována úvodu do literárního turismu. Poté, co je představen typ literárních turistů, se práce zaměřuje na stěžejní roli Shakespeara v této italské oblasti a následně na veronskou organizaci Club di Giulietta, jež uchovává odkaz literární hrdinky Julie stále aktuální. Veneto je prezentováno z pohledu zahraničních, a poté i českých autorů. Závěrečná kapitola se věnuje popisu literárních míst v regionu.

## **ABSTRACT**

The object of work is a literary tourism in the Veneto region. The first chapter deals with general tourism and cultural tourism. The major part of the thesis is composed of three chapters which aim at the literary tourism. The second chapter is dedicated to the introduction of the literary tourism. After the presentation of the different kinds of literary tourists, the thesis is aiming at the importance of Shakespeare in this part of Italy. Subsequently the Club di Giulietta, which holds a reference of a literary heroine Juliet still current, is introduced. The final chapter deals with the description of literary places in the region.

# Obsah

<b>ÚVOD</b> .....	7
<b>1 KULTURNÍ CESTOVNÍ RUCH OBLASTI VENETA</b> .....	9
1.1 <b>BENÁTKY</b> .....	13
1.1.1 <b>BENÁTSKÝ KARNEVAL</b> .....	13
1.1.2 <b>BIENÁLE</b> .....	14
1.1.3 <b>FILMOVÝ FESTIVAL</b> .....	15
1.1.4 <b>HISTORICKÁ REGATA</b> .....	15
1.1.5 <b>FESTA DELLA SENA</b> .....	16
1.1.6 <b>VOGALONGA</b> .....	16
1.1.7 <b>CENA CAMPIELLO</b> .....	17
1.2 <b>VERONA</b> .....	18
1.2.1 <b>VERONSKÝ KARNEVAL</b> .....	18
1.2.2 <b>LETNÍ FESTIVALY</b> .....	18
1.2.3 <b>VERONA IN LOVE</b> .....	19
<b>2 LITERÁRNÍ TURISMUS</b> .....	21
2.1 <b>SHAKESPEAROVA DÍLA ZASAZENÁ DO VENETA</b> .....	22
2.2 <b>FENOMÉN JULIE</b> .....	25
2.2.1 <b>CLUB DI GIULIETTA</b> .....	26
2.3 <b>LITERÁRNÍ TURISMUS V OBLASTI VENETA</b> .....	30
<b>3 VENETO OČIMA ČESKÝCH LITERÁTŮ</b> .....	35
<b>4 LITERÁRNÍ MÍSTA VE VENETU</b> .....	38
<b>ZÁVĚR</b> .....	42
<b>RIASSUNTO</b> .....	44
<b>POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA</b> .....	46
<b>PŘÍLOHY</b> .....	52

## ÚVOD

V dnešní době tvoří kulturní turismus nedílnou součást cestovního ruchu. Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) představuje kulturní turismus jako „pohyb osob, jejichž hlavní motivací pro cestování jsou studijní pobyty, umělecká představení, festivaly, zahraniční zájezdy, návštěvy historických památek a míst nebo náboženské pouti.“<sup>1</sup>

Před rokem autorka osobně absolvovala pracovní stáž v organizaci Club di Giulietta ve Veroně, kde získala praxi jako „Juliina sekretářka“, a na vlastní kůži poznala, že v tomto městě je odkaz Julie stále živý. Zároveň získala přehled o tom, jak tato organizace pracuje a jaký přínos má pro Veronu. Práce pro tento klub není jen o utěšování nešťastných osob, které zanechají vzkaz na zdi v Casa di Giulietta. Lidé v této organizaci nezištně pomáhají lidem z celého světa zachovat jejich víru v lásku, v přátelství, v hodnoty, které jsou základem všech mezilidských vztahů. Zároveň ožívují kulturní scénu města, pořádají divadelní představení, literární čtení, středověké tržičky, udržují mýtus o Romeovi a hlavně Julii. Právě autorčin zahraniční pobyt byl impulsem k zamyšlení se nad silou literatury a literárních postav, jež ve svém důsledku mohou ovlivňovat cestovní ruch. Proto si jako téma své bakalářské práce vybrala právě literární turismus a pokusí se v ní představit Veneto jako tvůrčí místo pro spisovatele.

Práce bude následně rozdělena do čtyř kapitol. Protože literární turismus je specifickou součástí kulturního cestovního ruchu, bude mít první kapitola za úkol obecně seznámit čtenáře se základními informacemi ohledně cestovního i kulturního cestovního ruchu s průřezem nejznámějších kulturních akcí. Nejprve bude představena rozmanitost Veneta a její vliv na turismus. Součástí budou i ukázky statistických údajů dokládajících vysokou návštěvnost Veneta a podíl kulturního cestovního ruchu.

Literární turismus je dle *Výkladového slovníku cestovního ruchu* „forma cestovního ruchu, jejíž účastníci jsou motivováni návštěvou míst děje významných románů a dalších literárních děl, případně i rodišť a míst pobytu významných spisovatelů.“<sup>2</sup> Na začátku je charakterizován pojem literární turismus a jsou popsány typy literární turistů. Zároveň je zde zmínka o literárních festivalech, které do literárního turismu také patří. Část této

---

<sup>1</sup> Managing Tourism at World Heritage Sites [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-113-2.pdf>

<sup>2</sup> Josef ZELEŇKA - Martina PÁSKOVÁ, *Výkladový slovník cestovního ruchu*, Praha 2002, s. 163.

kapitoly je věnována spisovateli, jemuž Verona vděčí za svou současnou pozici druhého nejnavštěvovanějšího města Veneta. S Williamem Shakespearem souvisí i následující část, která popisuje, za jakých okolností došlo ke vzniku Club di Giuletta, kdo vydal prvotní impuls k takové aktivitě a na jaké činnosti se momentálně soustředí.

Třetí kapitola věnuje pozornost literárnímu turismu ve Venetu. Budou zde představeni nejvýznamější spisovatelé, kteří o něm psali nebo do benátské scenérie situovali některá ze svých děl. Kapitola o českých spisovatelích, kteří navštívili Veneto, má přiblížit pohled, jakým na region nahlíželi a usiluje o nalezení podobností či odlišných poznatků mezi autory.

Závěrečná část práce bude věnována literárním místům, která jsou díky odkazu literátů stále živá a navštěvovaná. Svým dílem k tomu v minulosti přispěly kavalírské cesty, benátské karnevaly i celková oblíbenost hlavního města bývalé Benátské republiky. Spisovatelé zanechávali svým současníkům i následujícím generacím obraz Veneta, převážně tedy Benátek. Ty byly vyhledávaným místem literárního světa a z toho důvodu bude v této práci nejčastěji zmiňováno právě toto město.

Předkládaná práce může být užitečnou syntézou nejen pro další zájemce o tento italský region, ale i pro pracovníky cestovního ruchu. Bude se jednat o jednu z prvních česky psaných prací na takto zaměřené téma.



# 1 **KULTURNÍ CESTOVNÍ RUCH OBLASTI VENETA**

Severoitalský region Veneto se rozprostírá od Dolomit k východnímu břehu Lago di Garda, až k dlouhým písčným plážím na jihu s dobře známými letovisky jako jsou Jesolo nebo Bibione. Nejzajímavější součástí pobřeží je benátská laguna, na které bylo vystavěno jedinečné město Benátky.

Umístění Veneta hraje důležitou roli v cestovním ruchu. V tomto regionu nalezneme mimořádnou krajinnou rozmanitost a navíc nelze opomenout bohaté kulturní dědictví jednotlivých provincií, které z Veneta činí fascinující oblast. Kombinují se zde různé faktory, které tvoří výhodné podmínky pro cestovní ruch (zejména lokalizační předpoklady s kulturně-historickými). Jedná se o italský region s možností přímořské rekreace, který je nejbližší středoevropským státům bez přístupu k moři. Na pobřeží Jadranského moře se od východu k západu táhnou rekreační střediska s množstvím kempů i hotelů jako Bibione, Caorle, Jesolo nebo Cavallino, ve kterém se nachází přírodní park s množstvím kanálů. Benátská laguna odděluje Cavallino od Benátek, které jsou nejznámějším kulturním centrem Veneta.<sup>3</sup> Benátská laguna navíc v historii proslula díky své strategické poloze jako významné obchodní centrum a přístav, díky kterému Veneto vzkvétalo. Severnější poloha Benátska zaručuje příjemné přímořské klima s dostatkem zeleně. Kromě moře nalezneme dále ve vnitrozemí rozmanitou krajinu s kopci, řekami, lagunami, jezery a přírodními rezervacemi a chráněnými přírodními oblastmi, zakončené na severu regionu Dolomity, na jejichž západní straně se nachází Parco nazionale delle Dolomity Bellunesi poskytující zázemí jak pro letní, tak zimní turistiku a na východní straně hory ohraničují jezero Lago di Garda.

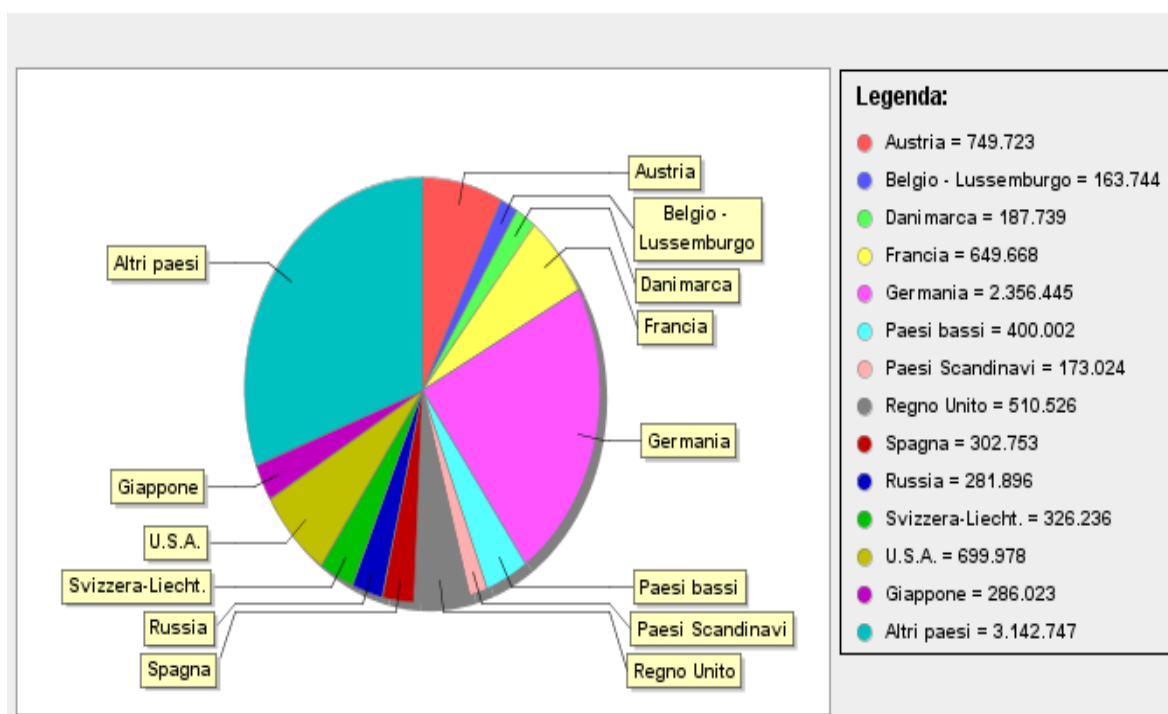
Kulturně-historické předpoklady Veneta jsou dány především jeho historickými městy s mnoha památkami a jedinečnou atmosférou, dýchající na návštěvníky ze všech stran. V hlavních a nejnavštěvovanějších městech provincií se nacházejí významné antické, středověké i novověké památky. Za zmínku určitě stojí Verona se svým historickým centrem a Arénou (více viz níže), Treviso s Dómem svatého Petra a kanály, které je často srovnáváno se slavnými renesančními Benátkami, či středověká Vicenza, pevně spjatá se jménem Andrea Palladia. Nesmí se opomenout ani univerzitní město Padova s mnoha

---

<sup>3</sup> Cavallino [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://italie.orbion.cz/cavallino/pruvodce/>

kulturními památkami, která je zároveň i poutním místem svatého Antonína<sup>4</sup> a nachází se zde nejstarší botanická zahrada v Evropě.<sup>5</sup> Benátky, Verona, Vicenza i Dolomity jsou zapsány na seznam světového dědictví UNESCO.

Díky tomu všemu je region schopen uspokojit široké spektrum požadavků a představ návštěvníků a nabídnout jim početné možnosti, jak strávit dovolenou - od poznávání kulturních památek přes rekreaci v přímořských letoviscích a termálních lázních až ke sportovnímu vyžití v horách.<sup>6</sup> Nejspíše právě proto se drží na předních příčkách návštěvnosti v rámci italských regionů a v roce 2011 a 2012 byl dokonce vyhlášen nejnavštěvovanější oblastí Itálie. Velkou část návštěvníků tvoří především Němci, Rakušané, Američané a Francouzi.<sup>7</sup>



Návštěvnost Veneta v rámci jednotlivých států.<sup>8</sup>

<sup>4</sup> Padova [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://italie.orbion.cz/padova/pruvodce/>

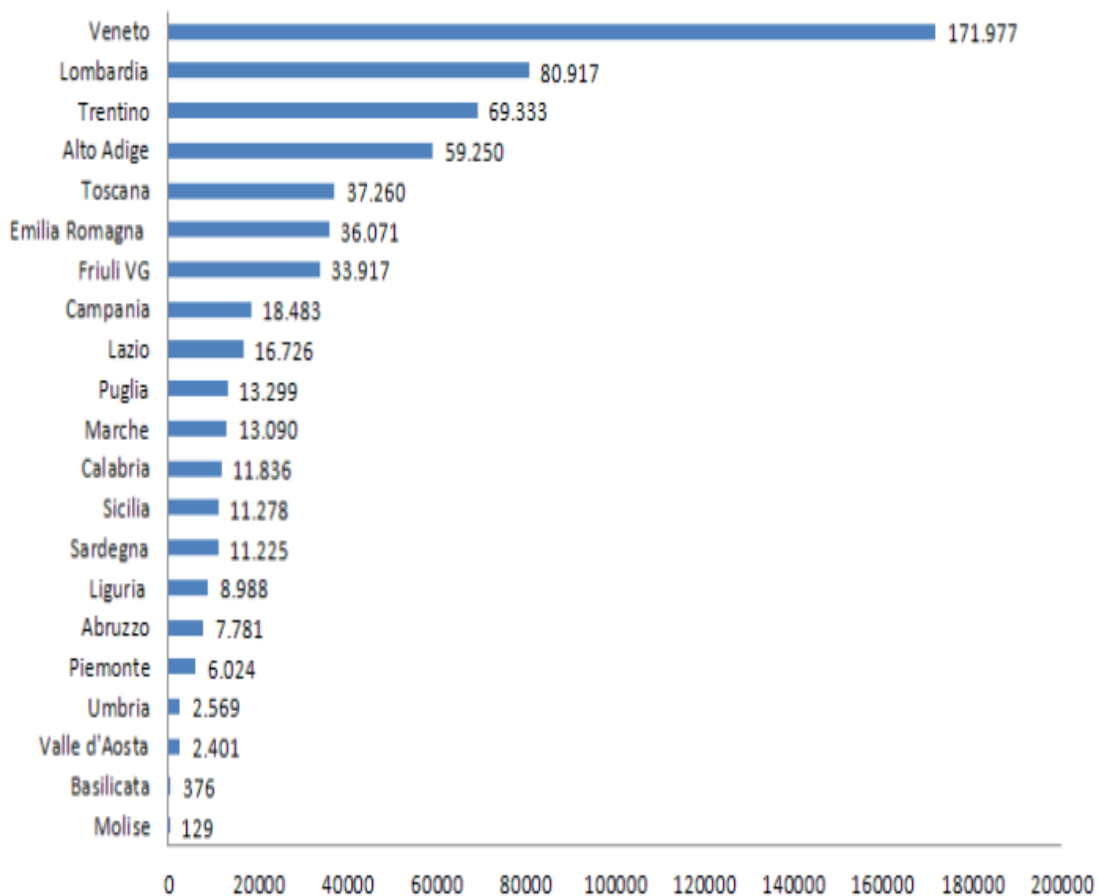
<sup>5</sup> Susie BOULTON - Christopher CATLING, *Benátky a Veneto*, Praha 2003, s. 183.

<sup>6</sup> Veneto [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://www.italia.it/en/discover-italy/veneto.html>

<sup>7</sup> Movimento turistico nel Veneto [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://statistica.regione.veneto.it/jsp/torta.jsp>

<sup>8</sup> Tamtéž.

V rámci České Republiky se Itálie řadí k nejnavštěvovanějším cílovým zemím. Na následujícím grafu je patrná vedoucí pozice Veneta jako nejoblíbenějšího regionu českých turistů za rok 2011.<sup>9</sup>

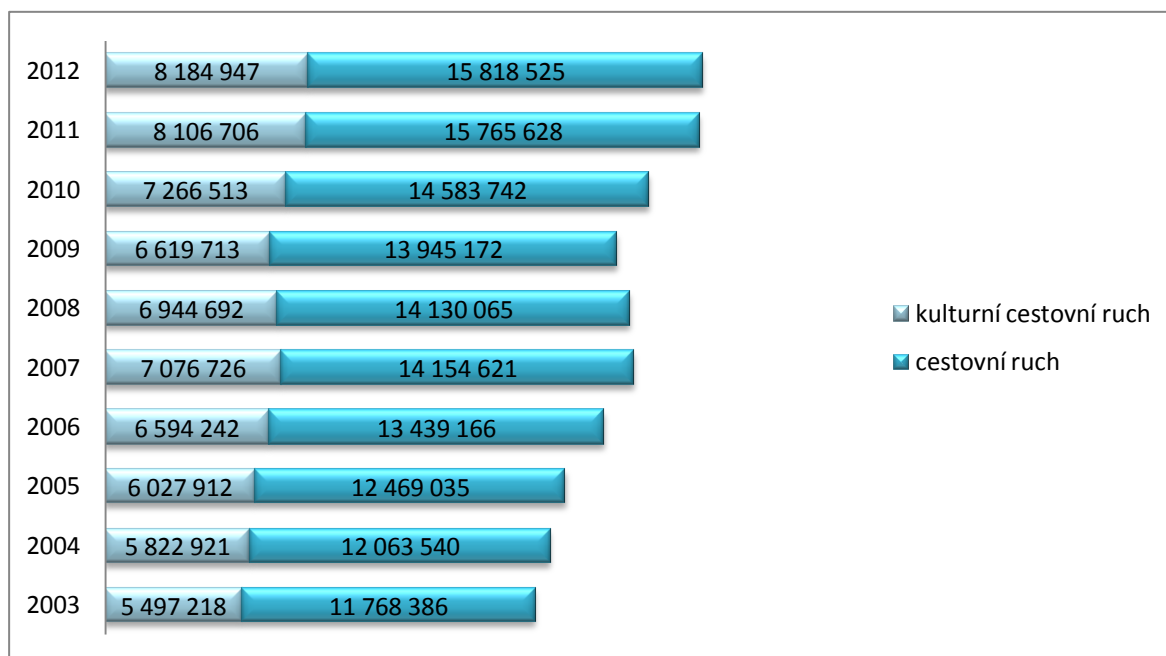


Příjezdy českých turistů do jednotlivých regionů v roce 2011.<sup>10</sup>

<sup>9</sup> Repubblica Ceca [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: [http://www.esteri.it/MAE/pdf\\_paesi/EUROPA/Repubblica\\_Ceca.pdf](http://www.esteri.it/MAE/pdf_paesi/EUROPA/Repubblica_Ceca.pdf)

<sup>10</sup> Tamtéž.

Kulturní cestovní ruch tvoří významnou složku cestovního ruchu Itálie. Z následujícího grafu vyplývá, že zejména v posledních letech můžeme zaznamenat jeho nárůst. V současné době tvoří příjezdy turistů v rámci kulturního turismu více než 1/3 z celkového počtu a z tohoto důvodu by se mu měla věnovat zvýšená pozornost.



Celkové příjezdy účastníků CR do Veneta s vyznačeným podílem kulturního cestovního ruchu Veneta.<sup>11</sup>

Tento nárůst souvisí s rostoucím počtem turistů obecně.<sup>12</sup> Zároveň může kultura nabídnout alternativu náročnějším turistům, kterým už turistická střediska nestačí. Kulturní cestovní ruch zahrnuje archeologická naleziště, architekturu (proslulé stavby, zříceniny, celá města), umění, řemesla, sochařství, galerie, svátky, festivaly, hudbu a tanec, drama (filmy, divadlo), literaturu, folklorní tradice, poutě a náboženské slavnosti.<sup>13</sup> Kulturní události se konají po celém regionu. Největší pozornost však tradičně přitahují Benátky a Verona. Obě tato města jsou nejvíce navštěvovaná a nabízejí nejzajímavější kulturní události. Z tohoto důvodu je v další části této kapitoly kladen důraz zejména na ně.

<sup>11</sup> Movimento turistico nel Veneto [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: [http://statistica.regione.veneto.it/banche\\_dati\\_economia\\_turismo\\_turismo1.jsp](http://statistica.regione.veneto.it/banche_dati_economia_turismo_turismo1.jsp)

<sup>12</sup> UNWTO World Tourism Barometr [online]. [cit. 2013-11-30]. Dostupné z: [http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto\\_barom12\\_06\\_nov\\_excerpt.pdf](http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom12_06_nov_excerpt.pdf)

<sup>13</sup> Greg RICHARDS, *Cultural Attractions and European Tourism*, Wallingford 2001, s. 23.

## 1.1 BENÁTKY

Italský spisovatel Carlo Goldoni ve svých *Pamětech* píše, že Benátky jsou tak zvláštní, že si o nich člověk nemůže udělat správnou představu, dokud je neuvidí. Všechna města světa jsou si víceméně podobná, Benátky se však nepodobají žádnému.<sup>14</sup>

Benátky jsou jako jedno velké muzeum, kterému každoročně podlehne přes osm miliónů návštěvníků.<sup>15</sup> Pokochat se pohledem na baziliku z „nejelegantnějšího salónu Evropy“, jak Napoleon nazval náměstí San Marco, užít si plavbu po Canale Grande v gondole, zajít si na operu do La Fenice, obdivovat díla mistrů jako byli Tintoretto nebo Tiziano, anebo si užít karnevalové opojení jako kdysi Casanova, to vše je v Benátkách možné. Kdysi mocná obchodní a námořní velmoc Středomoří má i v dnešní době co nabídnout. „Benátky se řadí k povinné zastávce při cestě do Itálie a patří mezi města s nejdelší turistickou tradicí.“<sup>16</sup>

### 1.1.1 BENÁTSKÝ KARNEVAL

Benátský karneval je jedním z nejslavnějších a nejúžasnějších italských karnevalů, který se slaví už více jak 900 let. První zmínky o karnevalu se objevují v roce 1094, za vlády dóžete Vitale Faviera, kdy se pořádaly veřejné zábavy před začátkem postní doby. V roce 1296 pak vydal Senát dokument, v němž karneval oficiálně označil za svátek. Nicméně jeho původ vychází už z římských saturnálií a vyvinul se jako směs pohanských a křesťanských zvyků. Tato lidová slavnost se slavila uprostřed zimy tři tisíce let a byla spojena se zimním slunovratem a uctíváním boha plodnosti. S příchodem křesťanství ale dostala nový smysl. Název „Carne vale“ znamená „Sbohem, maso“ a odkazoval tak na poslední příležitost, jak se najíst a užít si karnevalovou horečku před velikonočním půstem.<sup>17</sup>

Masky jsou dodnes pevně spjaté s karnevalem a byly Benátčany velmi oblíbené. Vytvářely pocit anonymity, a tak se lidé nikým nepoznání mohli oddávat milostným schůzkám, intrikám, nebo i horším činnostem, jako například krádežím a vraždám.

---

<sup>14</sup> Carlo GOLDONI, *Komedie. Svazek třetí*, Praha 1957, s. 250.

<sup>15</sup> Movimento turistico nel Veneto [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: [http://statistica.regione.veneto.it/banche\\_dati\\_economia\\_turismo\\_turismo1.jsp](http://statistica.regione.veneto.it/banche_dati_economia_turismo_turismo1.jsp)

<sup>16</sup> Václav FIALA, *Benátky. Literární toulky městem umělců, hudby a karnevalu*, Praha - Litomyšl 2011, s. 7.

<sup>17</sup> La Storia del Carnevale a Venezia [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: [http://www.carnevalevenezia.com/storia\\_carnevale\\_venezia.htm](http://www.carnevalevenezia.com/storia_carnevale_venezia.htm)

Oblíbenou maskou mužů i žen byla *bauta*. Skládala se z černého pláště „tabarro“, třírohého klobouku a bílé masky přes obličej. Tato tradiční maska byla využívána při různých příležitostech i během celého roku. Typickou ženskou maskou byla *moreta*, oválná maska z černého sametu.<sup>18</sup>

Největší rozkvět karneval zažíval v 17. a 18. století, kdy se do Benátek sjížděli návštěvníci z celé Evropy. Po dobytí Benátské republiky Napoleonem v roce 1797 nastal i konec karnevalu. Tradice se uchovala pouze na ostrovech Burano a Murano, kde se dál slavilo.<sup>19</sup>

Benátský karneval, jak jej známe dnes, byl obnoven v roce 1979, kdy se mělo veselí stát atraktivní součástí mezinárodní přehlídky současného umění Bienále, konkrétně divadelního festivalu. Hlavním cílem bylo obnovit pověst Benátek jako města divadla, ale po několika letech se z karnevalu stala hlavně komerční záležitost se záměrem oživit cestovní ruch a podpořit ekonomiku v nejslabším období sezóny. Každoročně je zvolen nový námět, což je výhodné pro výrobce masek a kostýmů.<sup>20</sup> Mottem byly například filmy Federika Felliniho, New York v Benátkách či doba Marca Pola. Nadcházející ročník má téma „Karneval jako pohádka - Začarovaný les“.<sup>21</sup>

Oslavy trvají přibližně deset dnů, i když se dá říct, že karnevalová nálada v Benátkách vládne během celého roku. Během těchto deseti dnů zaplní historické centrum úžasně propracované masky všeho druhu, konají se koncerty, pouliční představení, hrají se hry Carla Goldoniho a dalších dramatiků, program zahrnuje i volbu nejkrásnější masky karnevalu. Oblíbenou součástí jsou také soukromé plesy odehrávající se v palácích. Nejznámější ples Ballo Tiepolo se koná v paláci Pisani Moretta, nechybí ani ples v Dóžecím paláci.<sup>22</sup>

### 1.1.2 BIENÁLE

Bienále je jednou z nejprestižnějších kulturních akcí na světě. Každé dva roky se pozornost uměleckého světa upne k městu na laguně, kde se koná mezinárodní přehlídka současného

---

<sup>18</sup> V. FIALA, *Benátky*, s. 57.

<sup>19</sup> Tamtéž, s. 59 - 62.

<sup>20</sup> La Storia del Carnevale a Venezia [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: [http://www.carnevalevenezia.com/storia\\_carnevale\\_venezia.htm](http://www.carnevalevenezia.com/storia_carnevale_venezia.htm)

<sup>21</sup> Carnevale a Venezia [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: [http://www.carnivalofvenice.com/?page\\_id=3841](http://www.carnivalofvenice.com/?page_id=3841)

<sup>22</sup> V. FIALA, *Benátky*, s. 62.

umění. Impuls k jejímu vzniku dal benátský starosta, literát a umělec Riccardo Selvatico v roce 1895, kdy se konala první mezinárodní výstava umění. V roce 1930 se přidal hudební, filmový a divadelní festival, později ještě výstava architektury. Nakonec se v roce 1999 k Bienále připojila výstava současného tance.<sup>23</sup>

Benátské Bienále se odehrává především v areálu Giardini, kde se prezentují oficiální pavilony zúčastněných zemí. Další části expozic se představují v prostorách Arsenale (bývalé středověké loděnice), kde mohou vystavovat země, které nemají svůj vlastní pavilon. Bienále se nekoná pouze v těchto prostorech, ale v podstatě po celých Benátkách a přilehlých ostrovech, kde probíhají speciální projekty.

### 1.1.3 FILMOVÝ FESTIVAL

Na přelomu srpna a září 2013 proběhl sedmdesátý ročník nejstaršího filmového festivalu na světě „Esposizione Internazionale d'Arte Cinematografica“. Festival založil hrabě Giuseppe Volpi jako součást Bienále v roce 1932. Filmy se promítají v Palazzo del Cinema na ostrově Lido. Na náměstí před Palazzo del Cinema jsou instalovány tři velké obrazovky, na kterých se promítají části snímků, záběry z festivalu a rozhovory se známými osobnostmi filmu.<sup>24</sup>

Na konci festivalu se udílí několik cen, italské verze amerického „Oscara“. Nejznámější je pravděpodobně *Leone d'Oro* (Zlatý lev) za nejlepší film uvedený na festivalu, další cena *Coppa Volpi* patří nejlepšímu herci a nejlepší herečce.<sup>25</sup>

### 1.1.4 HISTORICKÁ REGATA

Hlavním námořním svátkem pro veslaře a Benátčany vůbec je Historická regata, jež se koná první zářijovou nedělí. Nejlepší gondoliéři a veslaři se účastní závodu „Voga alla Veneta“, ve kterém své síly poměří na základě věku a typu plavidel: *gondola*, *gondolina*

---

<sup>23</sup> Storia della Biennale di Venezia [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.labiennale.org/it/biennale/>

<sup>24</sup> Mostra Internazionale d'Arte Cinematografica [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.labiennale.org/it/cinema/>

<sup>25</sup> Premi ufficiali della Mostra Internazionale d'Arte Cinematografica [online]. [cit. 2012-10-05]. Dostupné z: <http://www.labiennale.org/it/cinema/70-mostra/premi/>

(veslují profesionální veslaři), *pupparino* (veslaři ve věku 14 - 17 let, dvě vesla), *caorlina* (šest vesel), *mascareta* (dvě vesla, veslují ženy), *balotina* (čtyři - šest vesel).<sup>26</sup>

Součástí Historické regaty je také přehlídka krásně vyzdobených historických lodí po Canale Grande, na kterých se plaví dóže, jeho choť dogaressa, nejvyšší benátský úředník a samozřejmě kyperská královna Caterina Cornaro. Ta se ve prospěch Benátek vzdala trůnu a její příjezd do Benátek je tímto připomínán. Průvod se snaží rekonstruovat atmosféru dávných dob, kdy byla Serenissima slavnou námořní mocností.<sup>27</sup>

### 1.1.5 FESTA DELLA SENSA

Podle tradice se v květnu slaví dvě významné události - jak svátek La Sensa, v neděli po dni Nanebevzetí Páně, tak i symbolické zasnuby Benátek s mořem. Až do pádu republiky v roce 1797 se dóže nechával na veslici vyvézt z Lida na moře a do vln vhodil zlatý prsten, který symbolicky stvrzoval nadvládu Benátek nad mořem a jejich vzájemný vztah.<sup>28</sup>

Obřad zasnub Benátek s mořem přitahuje do města velké davy lidí již od roku 1000, kdy tento zvyk zavedl dóže Pietro Orseolo II. na připomínku důležité události, poté co pomohl obyvatelům Dalmácie před nájazdem Slovanů a začala benátská expanze do této oblasti.<sup>29</sup>

Díky aktivitě Benátčanů se od roku 1965 svátek znovu slaví. Dnes se do vody háže vavřínový věnec a prsten.<sup>30</sup>

### 1.1.6 VOGALONGA

Zajímavější než La Sensa je Vogalonga, která se odehrává v stejný den. Je to veslařský závod, kdy veslařská plavidla přebírají nadvládu nad benátskými kanály a lagunou a vyhání motorové čluny, které znečišťují její ekosystém. Barevná flotila ze všech koutů

---

<sup>26</sup> Danilo REATO, *Benátky*, Praha 2004, s. 111.

<sup>27</sup> Regata Storica [online]. [cit. 2013-10-05]. Dostupné z: <http://www.regatatoricavenezia.it/rs.php?pg=8&lang=it>

<sup>28</sup> D. REATO, *Benátky*, s. 107.

<sup>29</sup> Festa della Sensa [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.veneziamarketingeventi.it/it/page/eventoDettaglio?idEvento=296>

<sup>30</sup> Tamtéž.



světa se vydává na 30 kilometrů dlouhou plavbu po ostrovech roztroušených v benátské laguně.<sup>31</sup>

Stovky lidí se účastní této „dlouhé plavby veslic“, která se koná v neděli po svátku Nanebevzetí Páně (květen či červen) a začíná v zátoce San Marco, pokračuje kolem ostrovů Sant'Erasmus, Burano, Cannareggio, přes Murano a vrací se zpět k náměstí San Marco. Místní tímto projevují svou lásku k vodě, která Benátky obklopuje, k laguně, veslování, lodím i samotným Benátkám.<sup>32</sup>

### 1.1.7 CENA CAMPIELLO

Literární cena je každoročně udělována dílům italské beletrie. Cena Campiello dává možnost vyniknout mnohým autorům, kteří zachycují ve svých románech italské dějiny. Cena, která se tu zrodila, potřebovala jméno symbolizující Benátky. Název *Il campiello*<sup>33</sup> v benátské tradici představuje náměstíčka, kde se lidé scházeli, domlouvali obchody, byla to typická součást benátského veřejného života. Název odkazuje i k myšlence divadla Carla Goldoniho. Benátky 18. století se svými kanály a náměstíčky, s lidmi z různých sociálních vrstev uměl Goldoni mistrně zachytit a vykreslit jejich neřesti i ctnosti.<sup>34</sup>

První ročník se uskutečnil roku 1963 na benátském ostrově San Giorgio a oceněn byl spisovatel Primo Levi s knihou *La Tregua* (Příměří). Cenu později hostila místa reprezentující dějiny a kulturu města jako divadlo La Fenice nebo Palazzo Ducale. Výherce porota vybírá nadvakrát. Nejprve jmenují pět finalistů a poté porota, složená ze tří stovek čtenářů, vybere vítěze, jehož jméno zůstane v tajnosti až do slavnostního vyhlášení.<sup>35</sup>

Dnes se tato cena řadí k těm neprestížnějším v Itálii, což dokazuje i zvýšený prodej oceněných děl, a také filmové adaptace některých z nich.<sup>36</sup>

---

<sup>31</sup> La Vogalonga [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: <http://www.vogalonga.com/>

<sup>32</sup> La Storia della Vogalonga [online]. [cit. 2013-10-06]. Dostupné z: [http://www.vogalonga.com/?page\\_id=32](http://www.vogalonga.com/?page_id=32)

<sup>33</sup> Jako Campiello se označují všechna náměstí v Benátkách, kromě náměstí Piazza San Marco.

<sup>34</sup> Premio Campiello [online]. [cit. 2013-10-07]. Dostupné z:

[http://www.premiocampiello.org/confindustria/campiello/istituzionale.nsf/\(\\$linkacross\)/BC8D6D17A5DC4C10C125739F00577D50?opendocument&language=IT](http://www.premiocampiello.org/confindustria/campiello/istituzionale.nsf/($linkacross)/BC8D6D17A5DC4C10C125739F00577D50?opendocument&language=IT)

<sup>35</sup> Tamtéž.

<sup>36</sup> Tamtéž.

## 1.2 VERONA

Antická velkolepost reprezentovaná Arénou, středověk zastupován rodem Scaligeriů i jejich majestátním Castelvecchio a zároveň město Romea a Julie. To všechno je Verona. Město s více než dvoutisíciletou historií je druhým největším městem v Benátsku.

Historické centrum Verony bylo v roce 2000 zapsáno na seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Pro svou urbanistickou strukturu a architekturu je Verona nádherným příkladem města, které se postupně a nepřetržitě vyvíjí více než dva tisíce let a zahrnuje umělecké prvky vysoké kvality z každého následujícího období.<sup>37</sup>

Verona byla důležitým politickým i obchodním centrem už ve starověku. Dodnes tu můžeme spatřit zachovalé památky z této doby. Mezi nejdůležitější patří amfiteátr Arena di Verona, římské divadlo, římské městské brány Porta dei Borsari a dei Leoni, vítězný oblouk Arco dei Gabi nebo most Ponte di Pietra.

### 1.2.1 VERONSKÝ KARNEVAL

Ačkoliv se zdá, že karneval je synonymem hlavně pro Benátky a má velmi specifický půvab díky kouzlu benátské laguny, gondolám a tavní romantické atmosféře, není jediným karnevalem odehrávajícím se ve Venetu.

Veronský karneval, původním názvem Bacanà del Gnoco, má své kořeny v pozdním středověku. Spisovatel a veronský historik Girolamo dalla Corte ve svém díle *Istoria Veronese* vypráví o devastujících záplavách (1520 - 1531) a vpádu lancknechtů, které město velmi poničily a Veronu postihla bída a hlad. Podle legendy vzrostla v roce 1531 cena mouky natolik, že lidé v jedné z nejlidnatějších a největších čtvrtí San Zeno trpěli hladem, a tak přepadli místní pekaře, aby získali obilí a chléb. Aby předešel dalším nepokojům, shromáždil veronský šlechtic Tommaso Da Vico dostatek financí pro nákup mouky, z které dělali prostý pokrm „gnocchi“ pro hladovějící obyvatele čtvrti San Zeno. Ve své závěti stanovil, aby obyvatelé této čtvrti dostávali každý rok dostatek noky i vína.<sup>38</sup>

Na jeho počest se zrodila postava „Papà del gnoco“, král karnevalu, držící jako žezlo vidličku s napíchnutým nokem. Král se volí měsíc před vypuknutím veselí. Muži, kteří chtějí mít tu čest stát se králem, musí získat přízeň ostatních tím, že rozdávají noky a

<sup>37</sup> La Città di Verona [online]. [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.sitiunesco.it/verona-la-citta.html>

<sup>38</sup> Piero PAGLIALUNGA, *Verona. Cultura di un territorio*, Verona [2012].

víno. Karnevalový průvod každoročně prochází historickým centrem města, dokud nedojde na náměstí před kostelem San Zeno.<sup>39</sup>

## 1.2.2 LETNÍ FESTIVALY

V roce 1913 uběhlo sto let od narození italského hudebního skladatele Giuseppe Verdiho a Verona se to stejně jako stovky dalších měst Itálie se to chystala oslavit. Tehdy přišel místní operní zpěvák Giovanni Zenatello s nápadem, aby zinscenovali operu Aida v Aréně. Díky tomu se zjistilo, jak skvělou akustiku vlastně dva tisíce let starý amfiteátr má a dá se využít k operním představením. Inscenace měla triumfální úspěch a přitahovala diváky z celé Evropy. Trojrozměrná scéna mladého architekta Ettore Faginiho byla jako zjevení. Od té doby se opery v Aréně staly událostí světového významu a každoročně přilákají více než půl milionu diváků. Časem se přidaly i balet, symfonie či recitály.<sup>40</sup>

V roce 2013 tak Arena di Verona slavila sté výročí od prvního operního představení Aidy. Aida otevřela i ukončila sezónu 2013, kdy měla tato slavná opera hned dvě nastudování - zcela nové, díky katalánskému souboru La Fura dels Baus, kterým festival začal, a původní z roku 1913 v režii Gianfranca De Bosio, které festival ukončilo.<sup>41</sup>

Kromě amfiteátru se ve Veroně nachází ještě římské divadlo Teatro romano, které uvádí řadu baletů a dramát, včetně Shakespearova festivalu. Původním záměrem bylo vzdát hold spisovateli Williamu Shakespearovi a zdůraznit tak jeho spojení s městem, které ožívá ve třech hrách (*Romeo a Julie*, *Zkrocení zlé ženy* a *Dva šlechtici z Verony*).<sup>42</sup>

## 1.2.3 VERONA IN LOVE

*„Se ami qualcuno portalo a Verona“*

Město lásky v únoru při příležitosti oslav svátku svatého Valentýna hostí exklusivní událost věnovanou zamilovaným. Celé město se zahalí do všech možných odstínů červené barvy: uličky historického centra, Juliin balkon, Piazza dei Signori (spíše známé jako

---

<sup>39</sup> Le principali tradizioni veronesi [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: [http://www.comune.verona.it/nqcontent.cfm?a\\_id=27366&tt=verona](http://www.comune.verona.it/nqcontent.cfm?a_id=27366&tt=verona)

<sup>40</sup> *Il Veneto paese per paese: enciclopedia dei comuni d'Italia*, Firenze 1997, s. 370.

<sup>41</sup> Aida festeggia i 100 anni della lirica in Arena [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: [http://www.larena.it/stories/Home/547475\\_aida\\_festeggia\\_i\\_100\\_anni\\_della\\_lirica\\_in\\_arena/](http://www.larena.it/stories/Home/547475_aida_festeggia_i_100_anni_della_lirica_in_arena/)

<sup>42</sup> Estate teatrale veronese [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: [http://www.estateteatralerveronese.it/nqcontent.cfm?a\\_id=11336](http://www.estateteatralerveronese.it/nqcontent.cfm?a_id=11336)

Piazza Dante), Cortile Mercato Vecchio i další okouzující místa se promění v kulisy věčného příběhu o tragické lásce. Celý svět ztotožňuje Romea a Julii s Veronou. Proto, ve spolupráci s regionem Veneto, provincií Verona a samotným městem, bylo logickým vyústěním spojení svátku a legendy do jedné události.

„Zamilovaná Verona“ sklízí velký úspěch a nabízí program s podmanivými zážitky pro strávení nezapomenutelného víkendu ve Veroně. V samém srdci středověkého města, na Piazza Dante, jsou rozestaveny stánky ve tvaru srdce. Kromě koncertů, autorských čtení, uměleckých výstav a turistických prohlídek mohou návštěvníci ochutnat afrodiziakální jídla, napsat romantický vzkaz pro Julii, stát se protagonistou hry Romeo a Julie, anebo si poslechnout Shakespearovu tragédii v originálním znění kombinovanou s nejnámějšími italskými operami a tancem.<sup>43</sup>

Velmi očekávané je předání ceny „Cara Giulietta“ - ocenění nejkrásnějšího dopisu, který přišel Julii Capuletové v uplynulém roce, za účasti osobností italské umělecké scény. Celý festival zakončuje skupinový polibek na náměstí Piazza Bra.<sup>44</sup>

---

<sup>43</sup> Verona in Love [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://www.veronainlove.it/it/news>

<sup>44</sup> Tamtéž.

## 2 **LITERÁRNÍ TURISMUS**

Každý, kdo rád čte knihy, pravděpodobně zažil okamžik, kdy se mu před očima přehrával příběh zasazený do určitého místa. Inspiroval se autor okolím? Ovlivnilo ho rodné město? Okouznil ho kraj, kterým cestoval? Nebo je to jen výplod jeho fantazie?

Literární turismus v praxi znamená navštěvování měst a míst vztahující se k beletristickým dílům a jejich autorům. Ač se zdá, že je to záležitost současné doby, spojení literatury a cestování se praktikovalo již v předcházejících stoletích. Zájem o cestování na místa spojená s básníky a prozaiky vzrostl v 19. století, kdy začali zvědaví turisté navštěvovat domy, hroby a oblíbená místa slavných spisovatelů, stejně jako místa popsaná ve známých literárních dílech. Lidé rádi navštěvují místa, o nichž četli, protože to dělá knihu realističtější a umožňuje jim poznat místa, kam by třeba normálně nezavítali. Literární turisté jsou v tomto ohledu vzdělaní cestovatelé, kteří se vyznají v klasické literatuře a dokáží ocenit kulturní bohatství i pochopit tuto formu dědictví.

Lidé navštěvující místa spojená s literaturou k tomu mají různé důvody. Podle profesora z University of Wales Swansea Davida Herberta<sup>45</sup> se první typ turistů zajímá o místa, která mají spojitost se životem spisovatelů. Po přečtení knihy se touží dozvědět více o autorovi - kdo byl, jak žil, proč psal. Domy, ve kterých spisovatelé žili a pracovali, mohou vyvolávat pocity nostalgie a úcty. Návštěva místa pak hraje podstatnou roli v pochopení díla, autora i sebe samého. Turisté proto chodí ve stopách spisovatele a snaží se dívat jeho očima. Druhým příkladem může být vylíčení literárního místa, jež vytváří prostředí v románu. Krajina se nemusí výrazně změnit od doby, kdy jí spisovatel vdechl jedinečný příběh ve svém díle. Beletrie tak může být zasazena do míst, která autor zná a kde spojí realitu se svou představou. Nejenže tím dává místu výjimečný význam, ale i fiktivní postavy a události vzbuzují velmi reálné představy. Čtenáři si vytvoří konkrétní úsudek, jak vypadají místa, kde se děj odehrává, a mají pocit, že dílo vyčarovali společně se spisovatelem. Jaká je šance, že ono místo je stejné v mysli autora a čtenáře? Další možností je, že si návštěvníci nějaké literární místo spojují s hlubšími pocity, než jen s určitým spisovatelem či příběhem. Místa mohou turistům evokovat vzpomínky a emoce spojené s dětstvím, kdy jim rodiče vyprávěli příběhy, nebo jakékoli jiné období jejich života. Pravděpodobně poslední důvod pro návštěvu literárního místa souvisí spíše s

---

<sup>45</sup> Literary places, tourism and the heritage experience [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738300000487>

dramatickou událostí autorova života než s literaturou. Může se jednat o místo jeho narození, smrti, svatby, narození dětí, nebo jiné významné události.

Literární turismus zahrnuje i pořádání literárních festivalů, ať už zaměřených na jediného autora, jako jsou Shakespearovy festivaly ve Velké Británii nebo USA, anebo se orientují na literaturu obecně. Pak jsou spisovatelé zváni na autorská čtení, diskuze o knihách nebo autogramiády, jsou předávány literární ceny, nabízeny nové knihy, prezentují se nakladatelství.

Avšak navštěvování biografických míst spisovatelova života (domy, kde žil nebo kde se narodil, oblíbená místa, hroby, památníky) zůstává nejběžnější aktivitou, se kterou se setkáme v literárním turismu. Odráží se v tom touha vědět, kdo je ta osoba „v pozadí“ literárního díla. Domy spisovatelů a jejich rodná místa jsou literárním turistům představovány různými způsoby. Některá stavení jsou jednoduše označena pamětní deskou se jménem a datem, kdy zde daná osoba pobývala. Nicméně jsou to jen zajímavosti na okraji zájmu v porovnání s promyšlenějším literárním turismem v podobě návštěv domů spisovatelů a postav z knih ať již reálných nebo fiktivních. Tyto domy jsou přístupné veřejnosti a pořádají pro návštěvníky výstavy zajímavých exponátů z umělcova života i doby, ve které žil a dále pomáhají návštěvníkům zprostředkovat a umocnit zážitek ze spisovatelova díla či jeho života. Součástí bývají také literární kavárny a samozřejmě nechybějí obchody se suvenýry.

## **2.1 SHAKESPEAROVA DÍLA ZASAZENÁ DO VENETA**

*„Svět mimo Veronu už není svět,  
jen očištěc, jen muka, peklo samo.“*

*(Romeo a Julie, III. 3)<sup>46</sup>*

*„Viš, Tramo, jak touha velická  
po krásné Padově, věd štěpnici,  
mne vedla do úrodné Lombardie,  
Vlach slavných utěšené zahrady.“*

*(Zkrocení zlé ženy, I. 1)<sup>47</sup>*

---

<sup>46</sup> William SHAKESPEARE, *Romeo a Julie*, Praha 1955, s. 92.

„*J sme v Benátkách,  
ne někde na vesnici!*“  
(*Othello, benátský mouřenín*, I.1)<sup>48</sup>

„*Mám celé jmění na moři, jak víš,  
hotovost nemám, ani zboží, abych  
tu sumu složil na místě. Však jdi,  
zkus v Benátkách ji sehnat na můj úvěr.*“  
(*Kupec benátský*, I.1)<sup>49</sup>

Tyto čtyři citáty hovoří samy za sebe: vztahují se ke třem benátským městům Shakespearových her. Shakespeare do Veneta umístil čtyři díla ze své rozsáhlé tvorby - *Dva šlechtici z Verony*, *Romeo a Julie*, *Zkrocení zlé ženy*, *Kupec benátský* a první jednání *Othella*.

O návštěvě Shakespeara ve Venetu nejsou žádné záznamy. Je možné, že navštívil Veneto v letech 1588 - 1592, která se označují jako jeho „temné období“. Pokud ale ve Venetu osobně nikdy nebyl, rozhodně přicházel do kontaktu s londýnským prostředím, které s Benátskou republikou čile obchodovalo a rozvíjelo politické i kulturní vazby. Benátky už sice nevládly jako slavná Serenissima a byly jen odleskem bývalé slávy, přesto se za každou cenu snažily ten odlesk udržet.<sup>50</sup>

Benátky prostupují každý kout Shakespearova díla *Kupec benátský*. Zde hrají podstatnou roli a dominují také v prvním jednání *Othella*. Mimo ně je podstatná i Verona v tragédii *Romeo a Julie* a v díle *Dva šlechtici z Verony*. Navzdory názvu se ve *Dvou šlechticích z Verony* Verona téměř neobjevuje. Konkrétně je zmiňována pouze v první scéně třetího aktu. Z Verony pochází také postava Petrucha ze hry *Zkrocení zlé ženy*, která se odehrává v Padově.

Některé své náměty přebíral z italského prostředí. Například *Kupec benátský* nejspíše vychází z renesanční povídky Giovanniho Fiorentina *Benátský kupec Ansaldo*. Příběh o milencích, kteří zemřou pro lásku, má v literatuře bezpočet verzí a podob. Mezi italské novelisty 15. a 16. století patří Masuccio Salernitano, který zpracoval příběh

---

<sup>47</sup> W. SHAKESPEARE, *Zkrocení zlé ženy* [online], Praha 2013 [cit. 2013-10-12], s. 6. Dostupné z: [http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/88/41/54/zkroceni\\_zle\\_zeny.pdf](http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/88/41/54/zkroceni_zle_zeny.pdf).

<sup>48</sup> W. SHAKESPEARE, *Othello, benátský mouřenín*, Brno 2006, s. 91.

<sup>49</sup> W. SHAKESPEARE, *Kupec benátský*, Brno 2005, s. 125.

<sup>50</sup> Agostino LOMBARDO, *Shakespeare a Verona e nel Veneto*, Verona 1987, s. 8.

nešťastné lásky Mariotta a Gianozzy, v níž je nedoručený dopis příčinou jejich smrti, v souboru padesáti novel *Novellino*. Luigi da Porto v roce 1530 děj tragédie přeložil do Verony, do doby Bartolomea della Scala a jména Cappellettiů a Montecchiů si vypůjčil z Dantovy *Božské komedie*. Později novelu zpracovali ještě Matteo Bandello (1554), Pierre Boaistman a do angličtiny ji přeložil Arthut Brooke a William Painter.<sup>51</sup> Shakespeare měl tedy dostatek verzí na to, aby mohl přesvědčivě převyprávět příběh, aniž by se do Verony podíval.

Shakespeare je bez pochyb nejlepší turistický průvodce, kterého Verona kdy měla. Díky této význačné osobnosti už není Verona jen město Arény, San Zena nebo Pisanelliho. Je to především město Romea a Julie. Město Williama Shakespeara. V 19. století byla cihlová pětipatrová budova v současné ulici Via Cappello označena jako dům Julie Kapuletové. Nejen v dnešní době masového turismu je o její dům zájem. Už v 19. století přicházeli osamělí poutníci, zaujati nesmrtelným příběhem mládí, lásky a smrti. Dům však tehdy byl v žalostném stavu. Dřív sloužil jako hostinec nebo zde byly obchody. Když Charles Dickens v roce 1844 zavítal do Verony, navštívil Piazza Erbe a odtud se rovnou vydal do domu Capuletů. Nelitostným popisem prostředí ukazuje, jak se brodil ve špině po kotníky, kolem něj hejno zablácených hus a zlý pes, který by jistě kouzl Romea do nohy, kdyby se pokusil přelézt zeď. Také zmiňuje vytesaný klobouk (Cappello) nad vchodem do dvora, který může být erbem rodiny, jež tu opravdu kdysi žila a jejíž jméno inspirovalo Danta a další.<sup>52</sup> Až po 1. světové válce se veronský historik Antonio Avena rozhodl vytvořit literární památky, které budou konkurovat kulisám ze slavného Cukorova filmu *Romeo and Juliet* (1936).

Zamilované z celého světa, kteří mají Juliin dům téměř za posvátné místo, nezajímá, zda se příběh stal, nebo je to jen dobře vymyšlená pohádka. Juliin balkón, kvůli kterému stojí na přeplněném nádvoří stovky lidí a se zakloněnou hlavou hledí vzhůru, se ani v Shakespearově díle nevyskytuje. V druhém jednání se Julie „objeví v okně nad ním“ (nad Romeem), nikoli na balkóně. Nikomu nevadí, že Juliin balkón je ve skutečnosti část sarkofágu a pro literární věrohodnost byl k domu připojen až ve 20. století.<sup>53</sup> Na Casa di Giulietta se ročně přijede podívat přes dva miliony turistů.<sup>54</sup> Dům a hrobka patří mezi

---

<sup>51</sup> Martin HILSKÝ, *Shakespeare a jeviště svět*, Praha 2010, s. 425 - 426.

<sup>52</sup> Charles DICKENS, *Pictures from Italy* [online]. Champaign, Ill.: Project Gutenberg, [199-?]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=1081100>

<sup>53</sup> Iris SCHÜRMAN-MOCK, *Reisen für Verliebte*, Hildesheim 2003.

<sup>54</sup> Údaje získané při práci v Club di Giulietta.



nejnavštěvovanější místa ve Veroně. Dům, který v počtu návštěvníků předčí už jen Arena di Verona.<sup>55</sup> Jen několik kroků odtud, v ulici Via Arche Scaligere 4, se nachází dům Monteků, dnes označovaný jako Casa di Romeo. Přesto je to Julie, k jejímuž domu se vydávají turisté a k jejímuž údajnému hrobu ve sklepě kapucínského kláštera přinášejí květiny. Veškerý zájem směřuje na postavu Julie na úkor Romea.

Ani jeden průvodce neopomene zmínit legendu o Romeovi a Julii ve Veroně, ale žádný z nich nezmiňuje, že se v Padově či Benátkách se odehrávají další Shakespearova díla. Přestože se v Benátkách můžeme podívat na údajný Desdemonin dům, jak Benátčané přezdívají gotickému paláci z 15. století (Palazzo Contarini-Fasan),<sup>56</sup> není rozhodně tak známý jako Juliin dům.

## **2.2 FENOMÉN JULIE**

V dnešní době není již Shakespearova Julie pouze literární postavou. Jelikož má její legenda silný mediální vliv, „využívá“ se napříč rozmanitými sférami, nejen jako kulturní a turistický symbol Verony, ale také jako obchodní značka. Není žádné tajemství, že Romeo a Julie nepochybně přinesli městu mezinárodní proslulost a turisty z celého světa. Méně známou skutečností je, že po těchto dvou hrdinech je pojmenován i dezert a parfém.

„I Baci di Giulietta/Romeo“ je znamenité cukroví s mandlemi a lískovými oříšky, které ve Veroně nabízejí snad všechny cukrárny. Nejde o tradiční místní pokrm, ale spíše o výrobek, který těží ze slávy dvou milenců a je určen pro turisty.<sup>57</sup>

Před jedenácti lety byl ve Veroně představen Juliin parfém. Vytvořil ho Luciano Posani - majitel místního obchodu s bylinkami, který vyráběl kosmetické přípravky. Podle jeho slov tato vůně připomíná Julii a vzdává jí tak poctu. Parfém ztělesňuje její lásku a vášně, ale také krásu, mládí, jemnost a odhodlání. Voní po mandarinkách a planých rostlinách.<sup>58</sup>

Tyto produkty ale nejsou jediným důvodem, proč se i nyní Verona skloňuje zároveň s Julií. Díky iniciativě věrného obdivovatele Julie a pozdější snahy několika lidí vzniklo společenství nesoucí Juliino jméno.

---

<sup>55</sup> Pokud jsou zohledněny prodané vstupenky a nepočítají se lidé, kteří se podívají jen na nádvoří.

<sup>56</sup> Údajně v něm žila dcera benátského senátora a manželka Othella Desdemona.

<sup>57</sup> *Juliet interpretata dalla cultura di massa*, Verona 2007, Tesi di laurea, Università degli Studi di Verona.

<sup>58</sup> Tamtéž.

## 2.2.1 CLUB DI GIULIETTA

Před jednačtyřiceti lety, v roce 1972, se ve Veroně pravidelně scházela skupinka přátel různého zaměření, ale všichni byli odhodláni udržet při životě legendu o Julii. Každé dva týdny se tato skupina hudebníků, novinářů, umělců a dalších osobností z Verony, mezi které patřili například Gino Beltramini (vedoucí nakladatelství Vita Veronese), Carlo Delaini (starosta Verony), Gilberto Romenti (ředitel Arény), Cesare Marchi (spisovatel) či Giulio Tamassia (podnikatel), setkávala, aby si popovídala o hudbě, divadlu, městu...a Julii. Díky nim se zrodil Club di Giulietta, v němž je i nyní přátelství základním požadavkem pro setrvání v klubu.<sup>59</sup>

Club di Giulietta je nezisková organizace, která už roky rozvíjí svou činnost i ve prospěch města. V klubu pracují dobrovolníci, tzv. Juliiny sekretářky a svou práci berou velmi vážně. Odpovídat na dopisy začali až v roce 1989, kdy je tímto úkolem pověřilo město. Po dohodě s městem Verona je klub odpovědný za udržování tradice milostných dopisů adresovaných Julii. Skupina mladých dobrovolníků se s odhodláním a obětavostí věnuje tomuto mimořádnému jevu. A na vše už od počátku dohlíží prezident Giulio Tamassia.

Mnoho turistů přijíždí do Verony za příběhem Romea a Julie. Mimo jiné chtějí poznat i krásy tohoto města a mnozí z nich tu zanechají dopis pro Julii. Klub také přispívá k turistické propagaci. Mnoho návštěvníků touží poznat „Juliiny sekretářky“ a jsou fascinováni jejich neobyčejnou prací. Dopisy pro Julii jsou jedinečným a pro Veronu velmi podstatným fenoménem.

V poslední třech letech přišlo každoročně kolem 5000 dopisů a 5000 e-mailů.<sup>60</sup> Pak jsou tu i dopisy a vzkazy, které lidé nechávají v Casa di Giulietta. Dopisy sice chodily i dříve, ale po odvysílání amerického filmu *Letters to Juliet* (Dopisy pro Julii, 2010) se počet zdvojnásobil. Přesto se mnoho lidí domnívá, že část filmu (příběh o Juliiných sekretářkách) je smyšlená.

Club di Giulietta má své vlastní webové stránky [www.julietclub.com](http://www.julietclub.com), které využívá hlavně k propagaci pořádaných akcí, stejně tak svůj profil na Facebooku. Také mezinárodní televizní stanice či noviny dokumentují aktivity klubu.

---

<sup>59</sup> Viviana OLIVIERI, *Lettere a Giulietta. Percorso di conferenze sul tema dell'amore e solidarietà a Verona*, Verona 2012.

<sup>60</sup> Údaje získané při práci v Club di Giulietta.

Od začátku své existence se klub snažil vymyslet systém pro zaregistrování a evidování dopisů, aby bylo jisté, že každý dopis obdrží odpověď a poté je uschován (s výjimkou několika prvních let). Nyní má k dispozici dokumentační středisko, kde soustřeďuje všechny výzkumy a databáze a jehož cílem je shromažďovat a katalogizovat všechny dokumenty, zajímavosti a práce spjaté s hrdiny Shakespearovy tragédie.

Veronská univerzita každoročně posílá své studenty na stáž do klubu, kde získávají zkušenosti s cizími jazyky, kulturou různých zemí, organizováním kulturních akcí či komunikací s novináři. I mnozí zahraniční studenti si přejí stát se součástí klubu a pro klub jsou vítanými pomocníky.

Koho vůbec napadlo nechávat vzkazy u Juliiny hrobky? Kdo dal jako první podnět k odepisování na dopisy?

Muž, který miloval příběh Romea a Julie a který nehodlal dopustit, aby jejich odkaz zanikl. Přesně 12. dubna 1937 Ettore Solimani obdržel klíče od vstupní brány ke kryptě a k tomu blok vstupenek. Julie získala svého prvního sekretáře. Oddaný legendě a hluboce nespokojený s tím, jak se k ní město stavělo, se rozhodl dopřát Julii to, co si zaslouží. Přestože počet návštěvníků rostl a Juliin příběh znali, ve skutečnosti hledali něco víc. Něco mimořádného. Chtěli se stát součástí jejího příběhu.<sup>61</sup>

Ettore Solimani pochopil jakou příležitost legenda nabízí a jak přitažlivě může zapůsobit na lidi. V roce 1940 vymyslel a zrealizoval „rituale dell'amore“, kdy zval zamilované dvojice do krypty, kde se dodnes nachází Juliina hrobka a vybídl je, aby se postavili proti sobě, oddělení hrobkou, drželi se za ruce a nakonec se políbili. Do toho pronesl, že od té chvíle bude nad jejich láskou bdít hrdinka Shakespearova tragického příběhu.<sup>62</sup>

Když se ho jednou mladý pár zeptal, zda by u hrobky mohl nechat vzkaz pro Julii, Solimani přirozeně souhlasil. Od této události zde lidé začali nechávat nenápadné navštívenky či rychle naškrábané vzkazy na vstupenkách. Někteří nechávali lístky se vzkazy ve výklenku u schodiště vedoucího do krypty. Tak vznikla první Juliina poštovní schránka. Všechny dopisy ale nebyly psány na tomto místě. Postupně začaly přicházet dopisy ze všech koutů světa, i díky úspěchu filmu *Romeo a Julie* režiséra George Cukora z roku 1936. Solimani se rozhodl na dopisy odepisovat a díky jeho péči a vnímavosti začaly brzy chodit dopisy přímo na jeho jméno. A ještě častěji na „Segretario di Giulietta“

---

<sup>61</sup> Lisa FRIEDMAN - Ceil FRIEDMAN, *Lettere a Giulietta*, Milano 2008, s. 48 - 49.

<sup>62</sup> Tamtéž, s. 49 - 50.

(Juliin sekretář). Když v roce 1958 odešel do důchodu, dostával dopisy plné podpory a vděčnosti za rady, které lidem poskytl.<sup>63</sup>

### La posta di Giulietta (Juliina pošta)

Drahá Julie, Dear Juliet, Cara Giulia, Liebe Julia... Julie je symbolem věčné lásky a každoročně přichází tisíce dopisů směřující do severoitalského města a adresované Julii ze všech koutů světa. Lidé v dopisech žádají o radu, pomoc, hledají někoho, kdo jim bude naslouchat. Někdy se chtějí podělit o svou radost a lásku. Nalezneme i dopisy tragické, jako by je psal sám Shakespeare, ale také takové, které Juliiným sekretářkám děkují za jejich podporu.

„Jsem zoufalý/á“ - takto začíná nemálo dopisů. I v dnešní době existují téměř nepřekonatelné překážky v cestě za štěstím. Zdi, které tvoří náboženství, tradice nebo politika, se těžko boří. Jako dopis od osmnáctileté Haly ze Saudské Arábie, která se zamilovala do Omara, jediného syna v rodině, s kterou je ta její zneprátelená už více jak deset let. Takový dopis se nedá obejít několika soucitnými frázemi.<sup>64</sup>

Každý pisatel dopisu obdrží jedinečnou odpověď. Úkolem Juliiny sekretářky je pochopit problémy daného člověka, brát v úvahu jeho věk, sociální situaci a kulturu, aby mohla odpovídajícím způsobem reagovat a hlavně poradit.

Nejčastějším jazykem objevující se v dopisech je angličtina, francouzština, španělština, němčina či italština. Neméně jich ale přichází i z Číny, Japonska, Ruska či Turecka. Pokud se stane, že přijde dopis v jazyce, který nikdo z nich neovládá, obrací se sekretářky na své přátele či překladatele, kteří už ví, jakým způsobem poradit a odpovědět. Není to tak dávno, co přišel dopis v Braillově písmu. Také pro něj se našel překladatel a odpověď mohla být odeslána.

První dopisy adresované Julii se bohužel nedochovaly. První dopis, který má Club di Giulietta ve svém archivu, je z roku 1991:

*Miss Juliet*

*Can you help me?*

*Please I'm loving a girl. But she's now not me remeber me. She doesn't write and call me.*

*What can I do?*

---

<sup>63</sup> Tamtéž, s. 51 - 63.

<sup>64</sup> I. SCHÜRMAN-MOCK, *Reisen für Verliebte*.

*And Miss Juliet*  
*Can you think for me.*  
*You must to letter for her*  
*And in letter*  
*Aythan, still loving you*  
*Aythan, will not forget you*  
*Aythan, is every time good boy*  
*Aythan, waiting for you*  
*You write please and tell to my love - I like you.*<sup>65</sup>

Tento muž pocházející z Turecka žádá Julii o laskavost: sdělit určité dívce, která žije v Belgii, že ji stále miluje.

Dopisy napsané muži ale představují pouze 2% z příchozích.

#### Giornale di Giulietta

Jednou za tři měsíce vychází časopis „Cara Giulietta...“, jehož funkcí je rozšířit povědomí o dílech, dokumentech či památkách, které se vztahují k Romeovi a Julii. Přispívají do něj jak členové klubu, tak obyvatelé města. Uveřejňují se zde také pozvánky na akce Club di Giulietta a postřehy týkající se Verony.

#### Cara Giulietta

Během konání festivalu Verona in love, k oslavě dne sv. Valentýna, se uděluje nejkrásnějšímu dopisu cena „Cara Giulietta“. Toto ocenění se zrodilo z myšlenky ocenit ty nejkrásnější dopisy, jako projev uznání těm, kteří jsou schopni psát o lásce. Tato událost do Verony přilákala umělce a známé osobnosti jako zpěvák Andrea Bocelli, herečka Giulietta Masina, baletka Carla Fracci, zpěvačka Gigliola Cinguetti nebo herec a režisér Franco Zeffirelli.<sup>66</sup>

V průběhu celého roku se vybírají z přicházejících dopisů ty nejlepší a ty, které sdělují něco hodnotného. Obvykle se vyberou tři a jejich pisatelé jsou poté pozváni do Verony na slavnostní vyhlášení cen, které se koná v Casa di Giulietta. Vůbec první

---

<sup>65</sup> *La riscoperta di Giulietta e Romeo a Verona*, Verona 2005, Tesi di laurea, Università degli Studi di Verona.

<sup>66</sup> Tamtéž.

oceněný dopis byl v říjnu 1992. V únoru následující roku si cenu převzala italská studentka z Parmy.<sup>67</sup>

### Scrivere per amore

Mezinárodní literární cena Scrivere per amore je předávána každoročně v říjnu. V roce 2012 se konal již 18. ročník a cenu převzal francouzský spisovatel Philippe Vilain za knihu *Pas son genre*, která se ve Francii stala bestsellerem. Je udělována za nejlepší uměleckou prózu zaměřenou na téma lásky. Porota se vždy skládá z různých profesorů, spisovatelů či významných osob z oblasti kultury. Od roku 1996, kdy byla tato cena poprvé udělena, se vítězný román vybírá ze čtrnácti knih, které do klubu zasílají nakladatelství.<sup>68</sup>

### Akce pořádané klubem

Středověké tržiště „Arti e Mestieri“ (umění a řemesla) je jednou z akcí zaštitěných klubem. Koná se na náměstí Piazza dei Signori, kde se řemeslníci snaží znovu vyrobit typické středověké předměty a nástroje.

Není překvapivé, že klub oslavuje i narozeniny Shakespearovy hrdinky (16. září). Veřejnost se může účastnit vystoupení tanečního představení v kostýmech, prohlédnout si výstavu obrazů anebo nakupovat na trhu. Klub zde prezentuje svou činnost a lidé mají možnost napsat Julii, anebo zkusit odepsat na dopisy, které přišly.

## **2.3 LITERÁRNÍ TURISMUS V OBLASTI VENETA**

Veneto je pro literární turismus důležitou oblastí, a proto se následující kapitola zaměřuje na nejznámější zahraniční autory, kteří v regionu žili nebo jej často navštěvovali. S nastupující érou romantismu se Evropa v 18. století dává do pohybu. Smyslem romantismu bylo utéct z každodenní reality a jih Evropy se jevil jako příhodné místo. Kolébkou romantismu je Anglie a cestovní iniciativa tak patří v první řadě Angličanům. Hledají krásu v dávných časech, snaží se o návrat do minulosti, ke středověku. Touží po nových dobrodružstvích, exotice, kráse, tajemství. A kam jinam se v Evropě vracet než do Itálie? S nezbytným deníkem a skicářem odjíždějí na jih spisovatelé, malíři, dobrodruzi,

---

<sup>67</sup> Tamtéž.

<sup>68</sup> Premio Letterario „Scrivere per Amore“ [online]. [cit. 2013-10-20]. Dostupné z: <http://www.julietclub.com/it/notizie/31-domenica-16-settembre-2012.html>

učenci, aby na vlastní oči spatřili božskou krajinu a krásy umění. Návštěva Itálie se stávala módou, součástí vzdělání i mýtem.<sup>69</sup>

Veneto a především jeho hlavní město lákaly dávno před rozmachem literárního turismu. Město na laguně oplývalo mnohými uměleckými poklady a zároveň bylo městem pozemských rozkoší.<sup>70</sup> Není divu, že slavní literáti museli vidět a hlavně zažít právě Benátky.

Nyní se podíváme na autory, pro které se Benátky staly na nějaký čas domovem. Giacomo Casanova a Carlo Goldoni představují pro současnost hlavní benátské postavy 18. století. Carlo Goldoni položil základy italského divadla a hlavně prosazoval změnu od improvizace, typické pro *commedia dell'arte*, k povinnosti držet se pevného scénáře. Benátčané jeho hry milovali a Goldoni patří k největším italským dramatikům. Ačkoli dramatik Carlo Goldoni (1707 - 1793) nestrávil život pouze v Benátkách, jeho tvorba je s jeho rodným městem pevně spjata a ve svých hrách mistrně zachytil život Benátek 18. století. Goldoni často cestoval a ve svých *Pamětech*<sup>71</sup> popisuje místa, která navštívil. Z Veneta to byla například Vicenza, kde si prohlédl proslulé Olympijské divadlo, dílo stavitele Palladia, neopomněl navštívit ani Veronu a její amfiteátr, který postavili staří Římané. Uvnitř Arény se pořádaly nejrůznější představení, dostihy, turnaje a divadelní hry. Právě při představení v Aréně se seznámil s ředitelem divadelní společnosti a toto setkání ho zavedlo zpět do Benátek, kde byla o tři měsíce později uvedena jeho první hra *Bellisario*. Do města Chioggia, poblíž Benátek, kde také pobýval, umístil děj hry *Le baruffe chiozzotte* (Poprask na laguně, 1954). Zde je na Palazzo Polli umístěna památní deska, která má připomenout, že tu Goldoni žil.

Život Giacoma Casanovy (1725 - 1798) je silně propojen s Benátkami, přestože stejně jako Goldoni v nich mnoho času nestrávil. Živil se jako kněz, diplomat, jeden čas i jako divadelní ředitel nebo informátor ve službách „inquisitori di stato“. Byl vášnivým milovníkem žen a hazardních her. V Dožecím paláci se nacházelo vězení, tzv. Olověné komory, jehož zvláštní proslulost zakusil i Casanova, když byl odsouzen na pět let. Nicméně po roce se mu podařilo utéct. Svou zkušenost popsal ve vyprávění *Historie mého útěku z vězení republiky benátské zvaného olověné kobky*, které se stalo později součástí rozsáhlých pamětí *Histoire de ma vie* (Historie mého života, 1968), které sepsal

---

<sup>69</sup> Josef KROUTVOR, *Cesta na jih*, Praha 1999, s. 15.

<sup>70</sup> V. FIALA, *Benátky*, s. 7.

<sup>71</sup> C. GOLDONI, *Komedie*, s. 363 - 370.

v Duchcově. Casanova se do města mohl vrátit až po osmnáctiletém exilu v roce 1774, ale o devět let později byl opět vyhoštěn. Vydal 23 publikací, které by mu ale nesmrtelnost nezajistily. Jestliže je jeho jméno dnes určitým pojmem, je to jen díky pamětem.<sup>72</sup>

Spisovatelka Isabella Teotochi Albrizzi (1760 - 1836) od roku 1776 žila v Benátkách, kde vedla proslulý salón pro literáty i umělce. Mezi jeho návštěvníky patřili například George Gordon Byron, Melchiorre Cesarotti nebo Ugo Foscolo.<sup>73</sup>

George Gordon Byron (1788 - 1824) bydlel v Benátkách s přestávkami od října 1816 do ledna 1820, a tak se i v jeho dílech odráží prostředí, které si zamiloval.<sup>74</sup> Veršovaná tragédie o pěti dějstvích *Marino Faliero, Doge of Venice*, publikována v roce 1821, se odehrává v Benátkách v roce 1355 za vlády dóžete Marina Faliera. Byron se inspiroval obrazem dóžete při návštěvě Palazzo Ducale. Divadelní hra *The Two Foscari* (Dva Foscariové) se také opírá o skutečný příběh pádu dóžete Francesca Foscariho. Za svého pobytu v Benátkách dokončil i lyrickoepickou skladbu *Childe-Haroldova pout'*. Očima hlavního hrdiny můžeme vidět Dóžecí palác, vězení Benátské republiky s Mostem vzdechů, loď Bucentaur (ozdobná loď), která sloužila dóžatům k vykonávání slavnostního obřadu „zasnoubení s mořem“. Díky literárním dílům Shakespeara i dalších spisovatelů zůstane kouzlo Benátek zachováno navždy. Přesto jsou v díle Benátky vykresleny jako město, které se propadá do nostalgie.<sup>75</sup>

Dále tu byli ti, kteří Veneto alespoň jednou navštívili. Mnohdy je okouzlo a rádi se do něj vraceli. V letech 1786 - 1788<sup>76</sup> podnikl do Itálie velkou cestu Johann Wolfgang Goethe (1749 - 1832) a své zážitky zaznamenal v biografickém díle *Italienische Reise* (Italská cesta, 1982). Zajímavostí je, že Itálii navštívil v roce 1740 už Goethův otec, autor díla *Reise durch Italien im Jahre 1740*.<sup>77</sup> Svému synovi tehdy přivezl model benátské gondoly, na kterou si Goethe vzpomněl při příjezdu do Benátek. Z Veneta viděl Malcesine, Veronu, Vicenzu, Padovu a Benátky. Ve Veroně strávil Goethe pouze tři dny. Obdivoval zachovalost antického amfiteátru, první starověkou památku, kterou spatřil. Pocity, jež u něj vyvolala v roce 1786, jistě vzbuzuje Aréna i u současných návštěvníků. Také chování a zvyky veronských obyvatel si získaly jeho pozornost: zaujala ho povaha lidí, jejich způsob

---

<sup>72</sup> Giacomo CASANOVA, *Historie mého života*, Praha 1968.

<sup>73</sup> Doris MAURER - Arnold E. MAURER, *Guida letteraria dell'Italia*, Parma 1993, s. 148.

<sup>74</sup> Tamtéž, s. 150.

<sup>75</sup> George Gordon BYRON, *Childe-Haroldova pout'*, Praha [1918].

<sup>76</sup> Johann Wolfgang GOETHE, *Italská cesta*, Praha 1982.

<sup>77</sup> *Reise durch Italien im Jahre 1740*. In: *Dtv* [online]. © 1995 - 2013 [cit. 2013-11-30]. Dostupné z: [http://www.dtv.de/buecher/reise\\_durch\\_italien\\_im\\_jahre\\_12680.html](http://www.dtv.de/buecher/reise_durch_italien_im_jahre_12680.html)



oblékání, míčová hra, kterou hráli Veroňané proti občanům Vicenzy. V Benátkách věnoval pozornost hlavně divadlu. Navštívil operu, balet, veselohru, tragédii, která ho rozesmála, a nakonec i komedii. Bez průvodce bloudil benátskými uličkami a už v 18. století si stěžoval na dav lidí, který zahlcoval město. I ve Vicenze trávil čas sledováním divadelních představení, nebo si prohlížel Palladiovy stavby. Goethe nebyl jen obyčejným turistou. Byl vzdělaným cestovatelem, který se snažil v každém městě rozdělit svůj čas mezi poznávání památek, pozorování obyvatel a zábavu. Goethe inspiroval další spisovatele pro nejednu cestu na jih a zosobnil první příklad nadšeného a poučeného cestovatele.<sup>78</sup>

Johna Ruskina (1819 - 1900) uchvátila Itálie, především město na laguně, už jako studenta. Před očima se mu město, které miloval, měnilo a on jej chtěl zachránit před zničením. Rozhodl se tehdy zachytit staré a krásné Benátky pomocí kreseb a plánů. Třísvazkové dílo *The Stones of Venice* (Benátské kameny) dokončil 1851 a dodnes je ceněným pramenem o benátské architektuře a umění.

Henry James (1843 - 1916), původem Američan, který žil v Británii, cestoval po Itálii řadu let a zasadil do ní děj mnoha svých románů. Své zážitky shrnul ve sbírce esejů *Italian Hours* (Italské hodiny, 2013). Na nábřeží Riva degli Schiavoni nějaký čas pobýval v domě č. 4161 a dokončil zde román (Portrét dámy), jedno ze svých vrcholných děl. Soudil, že o Benátkách nelze říct nic nového a neexistuje lepší počtení, než jaké nabízí dílo Johna Ruskina, kterého často zmiňuje v *Italských hodinách*. S dalšími spisovateli se shoduje v tom, že „hordy turistů“ zaplavily Benátky.

Marcel Proust (1871 - 1922) se vydal po stopách Johna Ruskina a do Benátek zamířil počátkem roku 1900. Čtení Ruskina byl pro něho jeden z odrazových můstků k vlastní kariéře spisovatele. Kniha *Benátské kameny* byla pro Prousta jako zjevení, a protože kniha tehdy nebyla vydána ve francouzštině, sám se snažil o překlad. Po návštěvě Benátek vždy toužil a tato touha se promítla i do jeho díla *Hledání ztraceného času*.<sup>79</sup>

Až do 19. století byla na ostrov Lido upírána pozornost pouze při oslavách „sňatku Benátek s mořem“. Koncem 19. století se z něj stalo přímořské letovisko, jehož vrcholnou slávu zachytil Thomas Mann (1875 - 1955).<sup>80</sup> Boj mezi rozumem a vášní prožívá hlavní postava novely *Der Tod in Venedig* (Smrt v Benátkách, 2011) Gustav von Aschenbach. Pobyt na benátském ostrově Lido, kam jel s manželkou v roce 1911, byl pro Thomase

---

<sup>78</sup> J. KROUTVOR, *Cesta na jih*, s. 17.

<sup>79</sup> V. FIALA, *Benátky*, s. 125.

<sup>80</sup> Damien SIMONIS, *Itálie*, Praha 2008, s. 360.

Manna motivací k sepsání novely. Jeho manželka Katia Mann v knize *Unwritten Memories* (1975) objasňuje, že hned první den uviděli polskou rodinu, která vypadala přesně tak, jak její manžel popsal. Přísně oblečené dívky a půvabný asi třináctiletý chlapec v námořnickém obleku, který okamžitě upoutal pozornost jejího muže. Smrt je v novele přítomna v různých podobách - jako cizinec před hřbitovem v Mnichově, gondola, která připomíná rakev, a zvláště krásný chlapec Tazio. Film Luchina Viscontiho *Morte a Venezia* (1971) z novely udělal světový fenomén a dokonale vystihuje melancholickou náladu knihy a mýtus o blízkosti krásy a smrti v Benátkách.<sup>81</sup>

Josif Brodskij (1940 - 1996) přijížděl do Benátek jak nejčastěji mohl, aby si připomněl své rodné město Petrohrad, přezdívaný Benátky severu, odkud byl donucen odejít. O Benátkách sepsal sbírku esejů *Watermark* (Vodoznaky, 2003), obsahující jeho pohledy, postřehy, dojmy a zážitky. Autor se ve městě cítil osaměle, nebyla šance, že pronikne do uzavřené benátské společnosti a zároveň tím naznačoval svou exilovou pozici, kdy už neměl domov v Sovětském svazu, ale ani v Benátkách, kam by rád patřil.<sup>82</sup>

---

<sup>81</sup> *Morte a Venezia* [online]. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0067445/>

<sup>82</sup> Josif BRODSKIJ, *Vodoznaky. Zrcadlení času*, Praha 2003.

### 3 VENETO OČIMA ČESKÝCH LITERÁTŮ

České cesty do Itálie mají své počátky ve středověku. V průběhu let se do této země jezdilo za různými účely, ale výpovědi, které přinášejí svědectví o navštívené zemi, se začínají rozmáhat až koncem 18. a pokračují až do počátku 19. století.<sup>83</sup> Právě v tomto období dochází k oživení českého jazyka i literatury a zároveň sílí pozice české literatury týkající se Itálie. Proto se mnoho českých poutníků vydává poznat zemi, která již před nimi učarovala mnohým autorům.

Jako správný představitel českého romantismu putoval básník Karel Hynek Mácha po hradech, zříceninách a městech. Nejenže se na pěší túry vydával po Čechách, ale roku 1834 vykonal romantickou pouť i do severní Itálie, Benátek a Terstu, kam vyrazil se svým přítelem Antonínem Strobachem. V *Deníku na cestě do Itálie* strohými a heslovitými poznámkami popisuje místa, přes která putují. Jeho deník po Itálii měl patrně sloužit jen pro jeho potřebu a pozdější připomenutí cesty.<sup>84</sup> Zastavil se v Trevisu i Mestre, než na barce vplul do Benátek. Ani on se neubrání prohlášení „Ó, Venezia, Venezia!“<sup>85</sup>, když poprvé spatří náměstí San Marco. Ujít si nenechal Ponte Rialto a Pallazzo ducale, ale jinak si všímal hlavně okolí, lidí, přírody, zaznamenával si, co jedl, kde spal i kolik platil. V Benátkách strávil tři dny a pak se vracel přes Rakousko zpět do Čech. Putování do Itálie se v jeho tvorbě odráží pouze ve čtrnácté kapitole románu *Cikáni* (1906). „*Já nejsem rodilý cikán; jsem Vlach z Mestre rodem a Venecia byla pro mne domovem.*“<sup>86</sup>

Při poznávací cestě na jih zavítal do Benátek i Vítězslav Hálek. Mínil, že pokud člověk do Benátek přijíždí ze strany moře, nečiní na něj město zvláštní dojem. Naproti tomu o sto let později Miroslav Horníček sdílí se čtenáři odlišný dojem. Podle Horníčka je loď nejlepším dopravním prostředkem, kterým se dá dopravit do Benátek. A Thomas Mann si prostřednictvím spisovatele Aschenbacha ve *Smrti v Benátkách* myslí to samé. „...a loď po krátkém přerušení tak blízko cíli pokračovala dál v plavbě kanálem San Marco. A tak je opět uviděl, to nejúžasnější přístaviště, onu oslnivou kompozici fantastických staveb, kterou Benátská republika vystavovala na odiv uctivým pohledům blížících se mořeplavců.“<sup>87</sup>

<sup>83</sup> Nella MLISOVÁ, *I já jsem byl v Itálii. Obraz Itálie ve vybraných textech českých autorů*, Praha 2009, s. 11.

<sup>84</sup> J. KROUTVOR, *Cesta na jih*, s. 80.

<sup>85</sup> Karel Hynek MÁCHA, *Poutě mé*, Praha 2012, s. 35.

<sup>86</sup> Tamtéž, s. 244.

<sup>87</sup> Thomas MANN, *Smrt v Benátkách*, Praha 2011, s. 34.

Karel Čapek v úvodu do svého díla zmiňuje přátele, kteří ho zásobili knihami o italských dějinách, o umění a radou, aby si vše přečetl. Nic takového ale neudělal a výsledkem jsou krátké fejetony z italské cesty, kterou podnikl od 17. dubna do 8. června 1923.<sup>88</sup> Nedá se říct, že by *Italské listy* (1926) byly optimistickým pojednáním o Itálii, ale rozhodně jde o pohled obyčejného turistu, kterého nezajímají tradiční památky, jako spíše každodennost, zahraniční turisté. Hned první kapitolu o Benátkách začíná skepticky tím, co se mu nelíbilo a kromě turistů, kteří jsou zmíněni snad ve všech knihách o Benátkách, mu vadí i náměstí San Marco. Když píše o tom, co se mu líbilo, zmiňuje „*benátské uličky, kde nejsou zrovna kanály nebo paláce. Jsou tak spleť, že doposud nejsou všechny prozkoumány; (...). Je to labyrint, ve kterém bloudí dokonce i minulost a nemůže nikudy ven.*“<sup>89</sup> Jako by byl celou dobu špatně naladěný a nic mu nebylo dobré. Přehlížel hlavní památky a architektura mu přišla okázalá a přeplácaná. Vadily mu benátské paláce, protože vedle nich jsou domy prostých lidí bezvýznamné a chudé. Kouzlo Benátek je podle něj čichové a sluchové. Stále je cítit zápach laguny a šum lidských hlasů.<sup>90</sup> Nic víc na něm není. V Padově se dlouho nezdržel, ale stihl si prohlédnout Giottova, Mantegna i Dontellova díla, což bylo jako sen.<sup>91</sup> Verona je pro něj jen sv. Zeno. Poslední zastávkou bylo Bolzano, dříve označované jako „*věrné Tyroly*“, ale v době Čapkovy cesty do Itálie už „*provincie benátská*“.<sup>92</sup> A právě Bolzano je asi jediným městem, které se mu líbí svou čistotou, přívětivostí a hlavně přírodou. Zasněžené hory, kopce, na kterých stojí hrady, vůně dřeva, tekoucí voda a louky. Přesně to mu scházelo v celém zbytku Itálie, kde je naopak díky antice nadbytek kamenů, a kde jeho nohy okusily pouze chladné dlaždice, žádné dřevěné podlahy, na které byl zvyklý z domova.

Čapkovo dílo ihned po vydání vstoupilo do povědomí literatury o Itálii. Byl oblíbeným průvodcem pro další cestovatele, ačkoli je to přesně to, co nechtěl, a často byl citován svými následovníky.<sup>93</sup> Rudolf Medek jel do Itálie vyzbrojen Čapkovými fejetony a stejně jako on obdivoval veronský chrám sv. Zenona. Na rozdíl od Čapka si ale všiml i jiných míst. Například náměstí Piazza Erbe mu svými románskými domy připomínalo Český Krumlov. Medek psal o Shakespearově tragédii, zmiňoval hru o dvou veronských šlechtících a nakonec i hrob Julie Capuletové - Tomba di Giulietta. Když vystoupil na

---

<sup>88</sup> N. MLISOVÁ, *I já jsem byl v Itálii*, s. 145.

<sup>89</sup> Karel ČAPEK, *Italské listy*, Praha 1970, s. 12.

<sup>90</sup> Tamtéž, s. 15.

<sup>91</sup> Tamtéž, s. 16.

<sup>92</sup> Tamtéž, s. 90.

<sup>93</sup> N. MLISOVÁ, *I já jsem byl v Itálii*, s. 161.

benátském nádraží, dál na první pohled za pravdu svému „průvodci“, že Benátky „působí jako vyžraný zub“.<sup>94</sup> Neudělaly na něj dobrý dojem. Zdá se, že Čapek na něj svým popisem Benátek zapůsobil a možná nevědomky, snad i vlivem špatného počasí za jeho návštěvy, se Medkovy názory od Čapkových nijak výrazně neodlišují. I přes výhrady, které k Benátkám měl, je musel ještě jednou vidět zalité sluncem a koupající se v modré barvě laguny.<sup>95</sup>

Krátké básně věnovali Benátkám Jaroslav Seifert a Vítězslav Nezval. Nositel Nobelovy ceny za literaturu označil Benátky za *Mramorové město* ve sbírce *Svatební cesta* (1989). Vítězslav Nezval viděl Itálii doslova z rychlíku, když se vracel z Francie<sup>96</sup> a ve sbírce *Sbohem a šáteček* (1966) zmiňuje z Veneta pouze dvě města, Veronu a Benátky.

Navštívit Itálii můžeme i ve stopách Werichových. Jan Werich, nezapomenutelný vypravěč příběhů, sepsal cestopis *Italské prázdniny* v roce 1960. Postřehy o Itálii, Italech i rozhovory s dcerou Janou vykouzlí úsměv na tváři snad každému. Benátky na Jana Wericha zapůsobily podobně jako na Karla Čapka. „*To se v Lidu vecpete na vaporetto čili parníček a ten vás za chvíli vyplivne v Benátkách. A tam jsou uličky a zase uličky...*“<sup>97</sup> Werich přináší rozdílný názor na náměstí San Marco. Je mu tam prostě dobře, aniž by k tomu měl zvláštní důvod. „*Jsou místa, o kterých všichni tvrdí, že jsou nádherná, jedinečná. Nesmíte se však zeptat proč. A tvrdí-li, že ví, šidí nebo lže. Náměstí svatého Marka je jedno z takových míst.*“<sup>98</sup> Werich se shoduje s Thomasem Mannem nebo Vítězslavem Nezvaalem v tom, že mu gondoly připomínají rakve.

Posledním zde zmíněným autorem, který přinesl do české literatury svůj pohled na Benátky, je Miroslav Horníček. V roce 1971 vydal *Pohlednice z Benátek*. Celé vyprávění doprovází fotografie zaměřené na člověka a jejich poetické i humorné komentáře. Knihu doplňují úryvky z próz jiných autorů, kteří o Benátkách psali, jako Thomas Mann, Ernest Hemingway, John Steinbeck i Jan Werich.<sup>99</sup>

---

<sup>94</sup> Rudolf MEDEK, *Česká pouť do Itálie*, Praha 1926, s. 86.

<sup>95</sup> Tamtéž, s. 90.

<sup>96</sup> J. KROUTVOR, *Cesta na jih*, s. 89.

<sup>97</sup> Jan WERICH, *Italské prázdniny*, Praha 1995, s. 78.

<sup>98</sup> Tamtéž, s. 65.

<sup>99</sup> Miroslav HORNÍČEK, *Pohlednice z Benátek*, Praha 1971.

## 4 LITERÁRNÍ MÍSTA VE VENETU

V Benátkách nalezneme místa, kde literární duch stále vládne a která spojují průřezem dob jména všech literátů. Při vkročení do těchto míst máme pocit, že u vedlejšího stolu si za chvíli zapálí dýmku Ernest Hemingway.

Na náměstí San Marco se nachází snad nejslavnější kavárna Evropy - Caffè Florian. Historie této proslulé kavárny se začala psát 29. prosince 1720 a její bohatě zdobený interiér, ručně malovaná starožitná zrcadla, fresky či vyřezávaná obložení a židle pokryté plyšem přitahovaly mnoho významných osobností. Benátský rodák a slavný svůdce Giacomo Casanova využil každé příležitosti, aby k Florianovi zašel za dámskou společností, protože to byla jediná kavárna, kam měly ženy přístup. Ani Johann Wolfgang von Goethe, lord Byron, Balzac, Thomas Mann, Ernest Hemingway, Charles Dickens nebo Henry James a mnozí další si nenechali ujít příležitost posedět v nejstarší italské kavárně a centru kulturního dění. Když se Jan Werich dostal do Benátek, přišel se svou dcerou posedět právě sem. „*Seděli jsme v kavárně Florian u nepatrného stolečku. Dalo to obcházení a proplétání, než jsme okupovali dvě zrovna uprázdněná místečka*“.<sup>100</sup>

Některé literární scény se odehrávají přímo v kavárně. Snad právě Caffè Florian Carla Goldoniho inspirovalo k napsání hry *La bottega del caffè* (Kavárnička). V románu Henryho Jamese *Wings of the Dove* (Holubičí křídla) je kavárna vykreslena jako „*velký společenský salon, pohostinný sál s hladkou podlahou a modrým stropem*“.<sup>101</sup> Stejně tak se kavárna objevuje v jeho povídkách *The Aspern Papers* (Listiny Aspernovy) a *The Chaperon* (Gardedáma). V cestopise *The Italian Hours* znovu čtenářům přibližuje, jaký zážitek musí být, když se rozhodne zajít do kavárny a „*večer si dát ledasco vyprávět pod hvězdami v Caffè Florian a vnímat, jak mořský váněk malátně pohlává mezi dvěma objemnými sloupy piazzetty i nad podsaditými temnými kopulemi chrámu*“.<sup>102</sup>

Umělci ale neměli ve zvyku vysedávat pouze v jedné kavárně, a tak se dalším oblíbeným místem kulturního života stala kavárna a restaurace Caffè Quadri, otevřena roku 1775. Například Henry James snídával v Caffè Florian a na oběd zamířil do Caffè

---

<sup>100</sup> J. WERICH, *Italské prázdniny*, s. 66.

<sup>101</sup> Shannon McKENNA SCHMIDT - Joni RENDON, *Literární toulky světem*, Praha 2009, s. 196.

<sup>102</sup> Henry JAMES, *Italské hodiny*, Praha 2013, s. 68.

Quadri.<sup>103</sup> Kromě Jamese sem zavítal lord Byron, John Ruskin, Marcel Proust nebo Thomas Mann, a z nedávné doby například Woody Allen.<sup>104</sup>

V neposlední řadě to byl Harryho bar, kde u stolku v rohu pravidelně sedával Ernest Hemingway. Během dlouhé zimy 1949 - 1950 dokončoval román *Across the River and into the Trees* (Přes řeku do stínu stromů, 1978) právě v této kavárně, o které se v díle také zmiňuje.<sup>105</sup> „Všechno na světě se najde u Harryho. (...) Však já tam najdu i štěstí.“<sup>106</sup> V kavárně ale nepobýval sám. V knize hostů můžeme nalézt podpisy Charlieho Chaplina, Trumana Capota, Williama Somerseta Maughama.<sup>107</sup> Podnik se od svého založení téměř nezměnil a obdivovatelé Hemingwaye mohou přijít nasát stejnou atmosféru, která ho před více než šedesáti lety inspirovala.

Hlavní hrdina v románu *Across the River and Into the Trees* považoval hotel Gritti za svůj domov. „Byl skutečně doma, dá-li se toho slova použít pro hotelový pokoj.“<sup>108</sup> Spolu s ním se tak cítil i Hemingway, jenž v něm tehdy bydlel. I dnes má literární nadšenec možnost zarezervovat si apartmá, které obýval.<sup>109</sup>

I když se již v současnosti nejedná o nejdražší hotel v Benátkách, žádný jiný podnik nemůže soutěžit s leskem hotelu Danieli.<sup>110</sup> V tomto paláci z 15. století, kde byl později zřízen hotel pro šlechtu a bohaté návštěvníky, byli ubytováni Charles Dickens, Honore de Balzac, George Sand, Alfred de Musset, Mark Twain, nemohl chybět ani všudypřítomný John Ruskin a v jeho stopách kráčející Marcel Proust. Přestože byl hotel částečně rekonstruován, stále si zachovává podobu z 19. století se stěnami z růžového mramoru, pozlacenými antickými sloupy a historickým zařízením.<sup>111</sup>

Hlavní nábřeží v oblasti Castello, poblíž San Marco, Riva degli Schiavoni je oblíbeným místem na procházky. Ve zdejších hotelech a domech lemujících nábřeží žila nebo bydlela řada známých osobností. Francesco Petrarca s dcerou krátce pobýval v domě č. 4145, dům č. 4161, v němž nějaký čas žil Henry James, při svých benátských pobytech

---

<sup>103</sup> Alon Y. HALEVY, *The Infinite Emotions of Coffee*, Los Altos 2011, s. 59.

<sup>104</sup> Caffè Quadri [online]. [cit. 2013-10-30]. Dostupné z:

[http://www.alajmo.it/sezione.asp?pagina=caffè&sezione=caffè\\_history&lingua=ita](http://www.alajmo.it/sezione.asp?pagina=caffè&sezione=caffè_history&lingua=ita)

<sup>105</sup> Hemingway [online]. [cit. 2013-10-30]. Dostupné z: <http://www.harrysbarvenezia.com/>

<sup>106</sup> Ernest HEMINGWAY, *Přes řeku do stínu stromů*, Praha 1978, s. 48.

<sup>107</sup> Hemingway and Harry's bar [online]. [cit. 2013-10-30]. Dostupné z:

<http://www.thewordtravels.com/venice-hemingway-pound.html>

<sup>108</sup> E. HEMINGWAY, *Přes řeku do stínu stromů*, s. 109.

<sup>109</sup> The Gritti Palace [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z:

[http://www.starwoodhotels.com/luxury/property/rooms/room\\_class\\_detail.html?propertyID=73&roomClassId=1003443910](http://www.starwoodhotels.com/luxury/property/rooms/room_class_detail.html?propertyID=73&roomClassId=1003443910) [cit. 2013-11-10]

<sup>110</sup> Robert ANDREWS, *Itálie*, Brno 2012, s. 264.

<sup>111</sup> V. FIALA, *Benátky*, s. 119.

využíval i John Ruskin.<sup>112</sup> Henry James napsal svou novelu *Listiny Aspernovy v Palazzo Barbaro u stolu*, který je v paláci stále k vidění.<sup>113</sup> Palác se stal i dějištěm jeho románu *Holubičí křídla*, kde jej nazval Palazzo Leporelli.<sup>114</sup> V roce 1997 se v Palazzo Barbaro natáčelo filmové zpracování *Holubičích křídel*.<sup>115</sup>

V benátské čtvrti Cannaregio žil známý cestovatel Marco Polo. Budovu, kterou cestovatel obýval, však turisté nespatrií. Původní dům byl zničen požárem v roce 1597. Na stejném místě vystavěli divadlo pojmenované po sopranistce Marii Malibran. Na budově se však nachází pamětní deska připomínající, že právě na tomto místě stál dům Marca Pola.

*„Narodil jsem se roku 1707 v Benátkách v pěkném velkém domě mezi mostem Nomboli a Donna-Onesta na rohu ulice Cà cent'anni, patřící k farnosti sv. Tomáše.“*<sup>116</sup>

Takto vzpomíná Carlo Goldoni na rodný dům v úvodu svých *Pamětí*. Palazzo Centanni, dnes známý spíše jako Casa di Carlo Goldoni, je gotický palác z 15. století, který byl předělán na muzeum Carla Goldoniho a od roku 1953 je otevřen pro veřejnost.<sup>117</sup>

V prvním patře je umístěna malá expozice věnovaná loutkám z 18. století, ve třetím se nachází archiv a knihovna, v němž badatelé mohou najít originální rukopisy divadelních textů z Goldoniho doby. V roce 2012 muzeum celkově navštívilo 21 654 osob, z nichž 70% do muzea zavítalo v rámci společné vstupenky, jež slouží pro vstup do více benátských muzeí. Zbylých 30% si vstupenku zakoupila pouze pro muzeum Carla Goldoniho. Z dostupných informací<sup>118</sup> je zřejmé, že pro 30% je důvodem návštěvy pověst muzea, v případě domu Carla Goldoniho, tedy i umělec samotný, anebo specifický zájem o jeho díla a témata s ním související.<sup>119</sup>

Přestože se všechna doted' uvedená místa vztahují k Benátkám nebo Veroně, i v padovské provincii se pokusili o propojení kultury a literatury s cestovním ruchem. Koncem 90. let a začátkem nového desetiletí se zde začal rozvíjet projekt „Literární místa v Euganejských kopcích“. Byl vydán průvodce po literárních místech a zviditelněny pozemky, kde žili básníci a spisovatelé (kromě Francesca Petrarce v Arquà, například

---

<sup>112</sup> Tamtéž, s. 125.

<sup>113</sup> Exploring Venice and the writers drawn to this beautiful and mesmerizing city [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z: <http://www.theworldtravels.com/venice-and-writers.html>

<sup>114</sup> H. JAMES, *Letters from the Palazzo Barbaro*, London 2013.

<sup>115</sup> Exploring Venice [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z: <http://www.theworldtravels.com/venice-and-writers.html>

<sup>116</sup> C. GOLDONI, *Komedie*, s. 227.

<sup>117</sup> La sede e la storia [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z: <http://carlogoldoni.visitmuve.it/it/il-museo/sede/la-sede-e-la-storia/>

<sup>118</sup> Osservatorio Permanente sui visitatori dei musei civici veneziani.

<sup>119</sup> Fondazione Musei Civici Veneziani, Servizio Marketing, Studi e Ricerche.



Shelley a Byron v Este, Ugo Foscolo ve Feriste di Abano). Nicméně tyto snahy samy o sobě nestačily k podpoře literárního cestovního ruchu. Proto byl před několika lety navržen plán vytvořit skutečný literární park Francesca Petrarce a dalších literátů v Colli Euganei.<sup>120</sup>

Literární parky jsou místa zaměřená na poznání a zpřístupnění kulturního a společenského dědictví turistům. Představují jeden z prostředků pro znovuoživení oblastí, které inspirovaly známá literární díla. Cílem je vybudovat turistickou nabídku založenou na kulturním využití a zároveň tak podpořit místní rozvoj. Literární parky nemají hranice a mohou zahrnovat více míst - stavby, domy, historická centra, stezky, zahrady. V posledních letech bylo založeno 29 literárních parků rozmístěných ve čtrnácti italských regionech. Dnes se v provincii Padova nachází čtyři různé trasy spojené s životy a díly mnoha básníků a spisovatelů. Trasa, která začíná od Castello Carrarese di Este zahrnuje například vilu George Gordona Byrona (dnes vila Kunkler), kterou měl spisovatel v pronájmu, ale nežil v ní. Půjčil si ji od něj jeho přítel Percy Bysshe Shelley s manželkou.<sup>121</sup> Jak již bylo dříve zmíněno, Francesco Petrarca žil krátký čas v Benátkách. Když ale propukl mor, přestěhoval se do městečka Arquà, kde žil až do smrti a je zde i pohřben. Básníkův dům je cílem poutníků už od 15. století a jen roku 2012 jej navštívilo 35 498 turistů<sup>122</sup>.

---

<sup>120</sup> *Progetto per un Parco Letterario dei Colli Euganei*, Padova 2012, Tesi di laurea, Università degli Studi di Padova.

<sup>121</sup> Tamtéž.

<sup>122</sup> Informace získaná z e-mailu od dott. Marileny Varotto (odpovědná za správu padovských muzeí a knihoven). Odkaz na zdroj nebyl zaslán včas.

## ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo představit Veneto jako působiště spisovatelů a zároveň jako region, který je schopný nabídnout turistům bohaté kulturní i literární zázemí. Veneto stále dokazuje, že si zaslouží být na vrcholu v návštěvnosti italských regionů a patří k „povinné“ zastávce při cestě do Itálie. Benátky lákají na karneval, stále nabízí k obdivování architektonické památky a jedinečnost laguny jim zajišťuje stálý přísun turistů. Oslnivost hlavního města Veneta a jeho dominantní postavení může být nevýhodou pro další města regionu, která tak ztrácejí pozornost turistů. Verona zase se svou literární hrdinkou drží prim jako město literárního turismu.

V současné době se rozvíjí různé druhy literárního turismu. Literární festivaly či veletrhy se konají po celém světě, vznikají webové stránky, které se soustředí právě na literární turisty a zajímavá místa (například <http://literarytourist.com/>). Z domů známých spisovatelů se stávají muzea a turisté mají možnost dozvědět se něco více o jejich soukromí.

V čem se liší Francesco Petrarca od Carla Goldoniho? Proč je Petrarcův dům navštěvovanější, když do Benátek přijede daleko více turistů, než do oblasti Euganejských hor? Petrarca patří mezi velikány renesance, Goldoni je zase symbolem divadla. Možná to vůbec není osobnostmi spisovatelů, ale tím, že se turisté v Benátkách soustředí na jiné památky a zajímavosti, než o literáty. Na Benátkách zkrátka lákají jiná místa než muzea spisovatelů. Jejich kult je tak silný, že se nemusí soustředit na rozvíjení literárního turismu. Na druhou stranu je tu dům Francesca Petrarce. Leží v oblasti, která nenabízí turistům tak hojný počet památek, jako je tomu v případě Benátek. Možná právě proto může bývalý Petrarcův dům nabídnout atraktivní možnost strávení dovolené.

Proč je Verona s Juliiným balkonem tolik populární? Stojí za tím silný příběh, který přiměje k úžasu, k pocitu, že takové místo člověk zkrátka musí navštívit. Žádné jiné město v Itálii není tak pevně spjato s fiktivní postavou, natož aby tam kvůli ní jezdily zástupy turistů, jako Verona. Shakespearův příběh od začátku budí emoce a hlavně soucit s hrdiny, kteří za svou lásku platí nejvyšší cenu. V dnešní době nám tento příběh nepřijde už tolik originální, ale rozhodně je nadčasový. A počet turistů ve Veroně to jenom dokazuje. Stačí se na několik minut zastavit na přeplněném nádvoří turisty z celého světa. Mýtus je tak silný, že fascinuje i ty, kteří o něm nic nevědí.

Čeští autoři píší cestopisy, zahraniční spisovatelé vytváří příběhy. Samozřejmě i někteří cizinci, jako byl například Brodskij, svěřují své pocity prostřednictvím esejí, ale takový Henry James nebo Thomas Mann přetáhnou reálné Benátky do fantazie svých příběhů. Čeští spisovatelé píší, co viděli, co zažili. Hlavní postavou v jejich dílech uvedených v této práci je vždy autor sám a jeho myšlenky. Výjimku tvoří Mácha, který pak Veneto použil při psaní románu Cikáni.

Čeští spisovatelé, kteří o Venetu psali, nezmiňují (kromě Jana Wericha) místa, kam se chodili najíst, dát si koktejl, nebo kde přespávali. Na rozdíl od svých zahraničních kolegů nezasazovali svá díla do reálných podniků a ochuzují tak české čtenáře o možnost zajít si na koktejl do baru, kde sedával například Čapek nebo Horníček. Vzhlížet tak Češi mohou k cizojazyčným dílům a v těch hledat inspiraci, kam ve Venetu zajít, pokud už je unavuje orientovat se podle turistického průvodce. I když v těch opravdu kvalitních se dá najít informace o tom, kde si dával Henry James oběd, a že si Hemingwayovo apartmá mohou najmout ještě v dnešní době.

Záměrem této práce bylo zjistit, do jaké míry je provozován literární cestovní ruch. Je nasnadě, že pro české turisty není dostatečným důvodem pro výlet do Benátek kavárna, kde se scházela literární smetánka. Nabídky českých cestovních kanceláří se na literární cestovní ruch nezaměřují. Ten, protože je vyhraněn pro úzce specializované osoby, není pro cestovní kanceláře tržně zajímavý. Propagace takových destinací, které vyhledává jen několik osob je pro agentury příliš drahá a tak se nikdy s jistotou přesně nedozvíme relevantní data osob, které za literárním uměním cestují. Jedinou nabízenou literární metou je Verona s Juliiným balkonem.

Do Veneta se stále bude jezdit k moři, do hor, za kulturou či historickými památkami, ale opomenutá nebudou ani místa, která do dnešních časů připomínají spisovatele, kteří po sobě ve Venetu zanechali odkaz v podobě literárního díla.

## RIASSUNTO

L'obiettivo di questa tesi di laurea è introdurre il Veneto come luogo in cui gli scrittori svolgevano la loro attività e allo stesso tempo come una regione capace di offrire ai turisti un'ambiente ricco dal punto di vista sia culturale che letterario. Il Veneto continua a dimostrare che merita di essere al top rispetto alle altre regioni italiane e appartiene alla fermata "obbligatoria" per i turisti che visitano l'Italia. Il Carnevale di Venezia attrae i turisti, Venezia è una città che offre straordinari monumenti da ammirare. La brillantezza della capitale del Veneto e la sua posizione dominante possono essere uno svantaggio per le altre città della regione, che stanno perdendo l'attenzione dei turisti. Verona ancora con il suo eroe letterario è considerata una città di turismo letterario.

Attualmente vengono sviluppati diversi tipi di turismo letterario: dai festival letterari o dai saloni che hanno luogo in tutto il mondo e contemporaneamente nascono nuovi siti web che si concentrano proprio sui viaggiatori letterari e su posti interessanti (per esempio <http://literarytourist.com/>). Le case di scrittori famosi si trasformano in musei in modo tale che i turisti possano scoprire di più sulle loro vite private.

In cosa differiscono Francesco Petrarca e Carlo Goldoni? Perché la casa di Petrarca è più visitata dai turisti anche se a Venezia ne arrivano molti di più che nei Colli Euganei? Petrarca è uno dei grandi del Rinascimento, a sua volta, è un simbolo del Teatro Goldoni. I turisti sono interessati di più ai monumenti di Venezia anziché ai celebri scrittori. Venezia ispira di più per i diversi posti da visitare che non per i musei e non per musei dai scrittori. Nel caso di Venezia, lo sviluppo del turismo non si concentra sul turismo letterario. D'altra parte, c'è la casa di Francesco Petrarca. Si trova in una zona che non offre ai turisti un ampio numero di posti da visitare come succede nel caso di Venezia. È forse per questo che la casa di Petrarca può offrire un'opportunità diversa e attraente per passare una bella giornata di vacanza.

Perché il balcone di Giulietta a Verona è così popolare? È una storia così forte, che porta allo stupore, nel senso che un tale luogo si deve semplicemente visitare. Nessuna città in Italia non è così famosa per la storia di un racconto mai esistito realmente in modo da aver così tanti turisti come a Verona. La storia di Shakespeare dall'inizio suscita emozione e compassione in particolare con gli eroi che pagano il prezzo più alto per il loro amore. Un numero elevato di turisti a Verona dimostra proprio questo. Basta fermarsi per

alcuni minuti nel cortile affollato di turisti provenienti da tutto il mondo per capire che il mito è così forte che affascina anche quelli che non sanno nulla di esso.

Autori cechi scrivono libri sui viaggi, gli scrittori stranieri creavano le proprie storie. Ovviamente anche alcuni stranieri, come ad esempio Brodskij, parlano dei loro sentimenti attraverso i saggi ma anche Henry James e Thomas Mann attirano Venezia nell'immaginario delle loro opere. Gli scrittori cechi scrivono ciò che hanno visto, quello che hanno vissuto. Il personaggio principale nelle loro opere, presentate in questa tesi, è sempre l'autore stesso e le sue idee. Soltanto Mácha rappresenta l'eccezione ed ha utilizzato il Veneto per scrivere il romanzo *Cikáni*.

Gli scrittori cechi che scrivevano sul Veneto non facevano riferimenti (con l'eccezione di Jan Werich) ai posti in cui mangiavano, prendevano da bere o pernottavano. Rispetto ai loro colleghi dell'estero non inquadravano le loro opere nei posti reali e privavano quindi ai lettori cechi della possibilità di prendere un drink in un bar in cui andava per esempio Karel Čapek o Miroslav Horníček. I lettori cechi possono comunque farsi ispirare dalle opere degli autori stranieri per visitare posti meritevoli di essere visti invece di usufruire delle tradizionali guide turistiche. Anche se in quelle di qualità si possono trovare informazioni sui posti in cui pranzava Henry James e che l'appartamento di Hemingway va ancora affittato.

Lo scopo di questa tesi è stato quello di scoprire lo stato e il livello del turismo letterario. Si capisce che ai turisti cechi non basta una caffetteria, in cui si svolgevano gli incontri con i letterati, per fare il viaggio a Venezia. Le offerte delle agenzie di viaggi non si concentrano sulle destinazioni con potenziale di turismo letterario. Questo tipo di turismo, che interessa una gamma più stretta o speciale di persone, per le agenzie di viaggio non è un'impresa economicamente attraente. La promozione delle destinazioni di questo tipo richiederebbe spese troppo alte da parte delle agenzie, perciò non avremo mai i dati precisi delle persone che fanno i viaggi per visitare i posti connessi con l'arte della letteratura. L'unica destinazione chiaramente connessa con la letteratura che viene promossa dalle agenzie di viaggi è Verona con il suo balcone di Giulietta.

Si continuerà a visitare il Veneto per la presenza del mare, delle montagne, per i suoi monumenti storici e per la cultura, ma non saranno neanche tralasciati i posti che fino ad ora ci ricordano gli scrittori, i quali hanno lasciato le loro impronte con le loro opere letterarie.

# POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA

## TIŠTĚNÉ

ALTOBEL, Annalaura, *La riscoperta di Giulietta e Romeo a Verona*, Verona 2005, Tesi di laurea, Università degli Studi di Verona.

ANDREWS, Robert, *Itálie*, Brno: Jota, 2012.

BOULTON, Susie - CATLING, Christopher, *Benátky a Veneto*, Praha: Ikar, 2003.

BRODSKIJ, Josif, *Vodoznaky. Zrcadlení času*, Praha: Prostor, 2003.

BYRON, George Gordon, *Childe-Haroldova pouť*, Praha: Nakladatelství J. Otty, [1918].

CASANOVA, Giacomo, *Historie mého života*, Praha: Odeon, 1968.

ČAPEK, Karel, *Italské listy*, Praha: Československý spisovatel, 1970.

DVOŘÁK, František, *Benátky. S profesorem Františkem Dvořákem po stopách velkých mistrů*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

FIALA, Václav, *Benátky. Literární toulky městem umělců, hudby a karnevalu*, Praha - Litomyšl: Paseka, 2011.

FORROIA, Frederica, *Juliet interpretata dalla cultura di massa*, Verona 2007, Tesi di laurea, Università degli Studi di Verona.

FRIEDMAN, Lisa - FRIEDMAN, Ceil, *Lettere a Giulietta*, TEA, 2008.

GOETHE, Johann Wolfgang von, *Italská cesta*, Praha: Odeon, 1982.

GOLDONI, Carlo, *Komedie. Svazek třetí*, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957.

HÁLEK, Vítězslav, *Obrázky z cest*, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.

HALEVY, Alon Y., *The Infinite Emotions of Coffee*, Los Altos: Macchiatone Communications, 2011.

HEMINGWAY, Ernest, *Přes řeku do stínu stromů: Pohyblivý svátek*, Praha: Odeon, 1978.

HENRY, James, *Italské hodiny*, Voznice: Leda; Praha: Rozmluvy, 2013.

HENRY, James, *Letters from the Palazzo Barbaro*, London: Pushkin Press, 2013.

HILSKÝ, Martin, *Shakespeare a jeviště svět*, Praha: Academia, 2010.

HORNÍČEK, Miroslav, *Pohlednice z Benátek*, Praha, Olympia, 1971.

*Il Veneto paese per paese: enciclopedia dei comuni d'Italia*, Firenze: Bonechi, 1997.

KROUTVOR, Josef, *Cesta na jih. Inspirace českého umění 19. a 20. století, výstavní sály Obecního domu 5. května - 10. října 1999*, Praha: Obecní dům, 1999.

LOMBARDO, Agostino, *Shakespeare a Verona e nel Veneto*, Verona: Accademia di Agricoltura Scienze e Lettere di Verona, 1987.

MÁCHA, Karel Hynek, *Poutě mé*, Praha: Sloart, 2012.

MANN, Thomas, *Smrt v Benátkách*, Praha: Mladá fronta, 2011.

MAURER, Doris - MAURER, Arnold E., *Guida letteraria dell'Italia*, Parma: Guanda, 1993.

MEDEK, Rudolf, *Česká pout do Itálie*, Praha: Sfinx B. Janda, 1926.

MLSOVÁ, Nella, *I já jsem byl v Itálii. Obraz Itálie ve vybraných textech českých autorů*, Praha: Akropolis, 2009.

NEZVAL, Vítězslav, *Sbohem a šáteček*, Praha: Československý spisovatel, 1966.

OLIVIERI, Viviana, *Lettere a Giulietta. Percorso di conferenze sul tema dell'amore e solidarietà a Verona*, Verona: Cortina, 2012.

ONGARO, Silvia, *Progetto per un Parco Letterario dei Colli Euganei*, Padova 2012, Tesi di laurea, Università degli Studi di Padova.

PAGLIALUNGA, Piero, *Verona. Cultura di un territorio*, Verona: Verona Innovazione, [2012].

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997.

REATO, Danilo, *Benátky*, Praha: Slovart, 2004.

RICHARDS, Greg, *Cultural Attractions and European Tourism*, Wallingford: CABI Publishing, 2001.

SHAKESPEARE, William, *Kupec benátský: The merchant of Venice*, Brno: Akropolis, 2005.

SHAKESPEARE, William, *Othello, benátský mouřenín: Othello, the moor of Venice*, Brno: Atlantis, 2006.

SHAKESPEARE, William, *Romeo a Julie*, Praha: Orbis, 1955.



SCHMIDT MCKENNA, Shannon - RENDON, Joni, *Literární toulky světem*, Praha: Knižní klub, 2009.

SCHÜRMAN-MOCK, Iris, *Reisen für Verliebte. Auf den Spuren berühmter Paare*. Hildesheim: Gerstenberg, 2003.

SIMONIS, Damien, *Itálie*, Praha: Svojtka & Co., 2008.

*Slovník italských spisovatelů*, Praha: Libri, 2004.

WERICH, Jan, *Italské prázdniny*, Praha: Ivo Železný, 1995.

ZELENKA, Josef - PÁSKOVÁ, Martina, *Výkladový slovník cestovního ruchu*, Praha: Linde Praha, 2012.

INTERNETOVÉ

<http://www.italia.it/en/discover-italy/veneto.html>

<http://statistica.regione.veneto.it/jsp/torta.jsp>

<http://www.italia.it/en/discover-italy/veneto.html>

[http://www.esteri.it/MAE/pdf\\_paesi/EUROPA/Repubblica\\_Ceca.pdf](http://www.esteri.it/MAE/pdf_paesi/EUROPA/Repubblica_Ceca.pdf)

[http://statistica.regione.veneto.it/banche\\_dati\\_economia\\_turismo.jsp](http://statistica.regione.veneto.it/banche_dati_economia_turismo.jsp)

<http://www.carnevalevenezia.com/>

<http://www.labiennale.org/it/biennale/>

<http://www.regatatoricavenezia.it/>

<http://italie.orbion.cz/>

<http://www.veneziamarketingeventi.it/it/page/eventoDettaglio?idEvento=296>

[http://www.premiocampiello.org/confindustria/campiello/istituzionale.nsf/\(\\$linkacross\)/B8D6D17A5DC4C10C125739F00577D50?opendocument&language=IT](http://www.premiocampiello.org/confindustria/campiello/istituzionale.nsf/($linkacross)/B8D6D17A5DC4C10C125739F00577D50?opendocument&language=IT)

<http://www.sitiunesco.it/verona-la-citta.html>

[http://www.comune.verona.it/nqcontent.cfm?a\\_id=1](http://www.comune.verona.it/nqcontent.cfm?a_id=1)

[http://www.larena.it/stories/Home/547475\\_aida\\_festeggia\\_i\\_100\\_anni\\_della\\_lirica\\_in\\_arena/](http://www.larena.it/stories/Home/547475_aida_festeggia_i_100_anni_della_lirica_in_arena/)

[http://www.estateteatralerveronese.it/nqcontent.cfm?a\\_id=11336](http://www.estateteatralerveronese.it/nqcontent.cfm?a_id=11336)

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738300000487>

<http://www.julietclub.com/it/>

<http://www.veronainlove.it/it/news>

<http://www.vogalonga.com/>

[http://www.dtv.de/buecher/reise\\_durch\\_italien\\_im\\_jahre\\_12680.html](http://www.dtv.de/buecher/reise_durch_italien_im_jahre_12680.html)

<http://www.imdb.com/title/tt0067445/>

[http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto\\_barom12\\_06\\_nov\\_excerpt.pdf](http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom12_06_nov_excerpt.pdf)

[http://www.alajmo.it/sezione.asp?pagina=caff%C3%A9&sezione=caff%C3%A9\\_history&lingua=ita](http://www.alajmo.it/sezione.asp?pagina=caff%C3%A9&sezione=caff%C3%A9_history&lingua=ita)

<http://www.harrysbarvenezia.com/>

<http://www.thewordtravels.com/venice-hemingway-pound.html>

[http://www.starwoodhotels.com/luxury/property/rooms/room\\_class\\_detail.html?propertyID=73&roomClassId=1003443910](http://www.starwoodhotels.com/luxury/property/rooms/room_class_detail.html?propertyID=73&roomClassId=1003443910)

<http://www.thewordtravels.com/venice-and-writers.html>

<http://carlogoldoni.visitmuve.it/it/il-museo/sede/la-sede-e-la-storia/>

[http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/88/41/54/zkroceni\\_zle\\_zeny.pdf](http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/88/41/54/zkroceni_zle_zeny.pdf)

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=1081100>

## PŘÍLOHY

### Příloha č. 1 - UKÁZKY Z DĚL ČESKÝCH AUTORŮ

Karel ČAPEK, *Italské listy*, s. 14, 82.

*„Zato Canal Grande vás asi zklame. Někteří bájí o skvělosti jeho paláců a jiní o melancholii jejich umírání; já tu našel hlavně jakousi dosti špatnou gotiku, která benátským nobilům přinesla jen to proslulé „kamenné krajkoví“, jímž oblékali své fasády jako nějakou náprsenku. Bohužel schází mi smysl pro tuto architektonickou pozamenterii a pro celé to kupecké vetešnictví starých Benátek. Sem se pořád něco vozilo: řecké sloupy, orientální skořice, perské koberce, byzantské vlivy, brokát, gotika, renesance; vše bylo dobré pro ty kupce, jen když to bylo hodně parádní.“*

*„Dovolte, abych nyní řekl všechno špatné o zemi vlašské: že je tu příliš horko a příliš draho, mnoho taškářů a blech, malárie, zemětřesení a ještě hroznější zla, a to vše prozrazují ze msty.“*

Rudolf MEDEK, *Česká pouť do Itálie*, s. 39 - 40, 85 - 86.

*„Za to však kostely veronské mně jaly. Dav pozor na vnuknutí Karla Čapka, jehož „Italské listy“ jsem přece nemohl s sebou nevézt, nastoupil jsem cestu k San Zeno Maggiore. I vydávám zde svědectví o tom, že měl pravdu Karel Čapek, když vychválil tento chrám, jehož čistý románský sloh opravdu povznáší mysl k Bohu a jehož portálové reliéfy na chrámových dveřích jsou z nejpodivuhodnějších uměleckých věcí, jež jsem ve světě viděl.“*

*„Tiše a vytrvale přšelo, když jsem příjížděli do Benátek. Tento nemilosrdný déšť zle a nevrle rušil všechny myšlenkové a citové přípravy, jimiž se povinně šatila zatím duše básníkova. Zdaž to nebylo přece kdysi město tvých snů, básníku někdy romantický, jenž jsi se narodil v Moderní Revui? Zdaž tam mnohokráte, ve škole symbolistní a dekadentní, jako echo tajemného rozhlasu s věže ze slonové kosti neznělo „la bela Venezia“ ... slova, jež zde ovšem jsou reklamní nálepkou na každé třetí v Merceriích? (...) Kdybych nebyl přejel právě Piave a nevzpomínal na prudké tempo nedávných dob, kdybych nebyl přejel právě Piave...! a s ní i Sibiř a vše, co viděly před krátkým časem oči, slyšely uši a prožilo srdce,*

*snad bych se napiatěji těšil na Benátky. Či byla to jen únava duše, vyčerpané nesmírným přívalem zážitků ze světové války? Nevím, co to přesně bylo. Vím jen, že jsem dal na první pohled téměř za pravdu Karlu Čapkovi, jenž řekl kdesi o Benátkách, že působí jako vyžraný zub. (...) Basilika svatého Marka při pompésní své nádheře působila na mne dojmem silně barbarským. Ale naivní mosaiky, hlavně nežná primitivní tílka Adama a Evy hned pod vstupními portály, připomněly mi, že stojím pod byzantinskou klenbou, tak dobře mi známou z Východu, a to mi učinilo San Marco vedle gotického dóžecího paláce přijatelnějším. Věru, tito obchodníci Benátčané snesli do své metropole vše, co viděli jinde: kupovali po celém světě!“*

Jan WERICH, *Italské prázdniny*, s. 61 - 62, 67.

*„Hráli tu dnes různé filmy s různými herci a bylo tu hejna lovců podpisů. Hráli tu film s anglickým hercem Petrem Ustinovem a jiný film s hercem Christopherem Justicem. A ten pan Justice a ten pan Ustinov mají plnovous. A začalo to. Na ulici, v buografu, v hotelové hale, ve výtahu: „Mohl byste mi to podepsat?“ „Nejsem herec! No attore!“ „Si, si, attore!“ a podávají mi obrázek Christophera Justice. (...) V hale dole čekali na argentinskou filmovou hvězdu. Chci se protlačit, vidí mě fotograf, šlouchne do druhého reportéra. Blesk, blesk, všichni se točí za mnou, třetí a čtvrtý si chystají kamery, povídám: „Nejsem žádný Hemingway!“ Blesk - blesk - blesk! „My víme, pane Ustinov!“ (...) Někdo se přese mne naklonil tak, že mi znemožnil, abych se ohlédl. Přes rameno se mi protáhla ruka a položila na stůl pohlednici a tužku. Hlas patřící k ruce pravil za mými zády: „Verzeihen Sie, mohl byste se laskavě podepsat na pohlednici pro moji paní?“ Ani v poslední chvíli posledního večera v Benátkách nejsem ušetřen? V duchu sestavím německou větu a pokouším se o ironii: „Které jméno mám podepsat? Christopher Justice, Peter Ustinov oder Ernest Hemingway?“ Zatímco ruku brala pohlednici a tužku a mizela mi za zády, hlas pravil: „Entschuldigen Sie. Domníval jsem se, že jste herec Werich z Prahy.“*

## Příloha č. 2 - VZKAZY A DOPISY PRO JULII



ZDROJ: <http://www.julietclub.com/it/>



ZDROJ: Alena Beníšková